

Община Хасково

ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

2019 – 2024 г.

Съдържание:

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	стр.4
2. ОСНОВАНИЯ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ.....	стр.5-6
3. НОРМАТИВНА БАЗА.....	стр.6-14
4. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ХАСКОВО.....	стр.14
4.1 ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	стр.14
4.2 НАСЕЛЕНИЕ.....	стр.19-23
4.3 СГРАДЕН ФОНД.....	стр.23-27
4.4 ПРОМИШЛЕНОСТ / УСЛУГИ И СЕЛСКО СТОПАНСТВО.....	стр.27-33
4.5 ИНФРАСТРУКТУРА.....	стр.33-36
5. ПОЛИТИКА ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ.....	стр.36-38
6. СЪСТОЯНИЕ НА ЕНЕРГИЙНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ.....	стр.38-39
7. ЦЕЛ И ОБХВАТ.....	стр.39-41
8. ФИНАНСИРАНЕ И ИЗБОР НА ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ.....	стр.41
8.1 ФИНАНСИРАНЕ И ИЗБОР НА ПРОГРАМИ.....	стр.41-50
8.2 ДЕЙСТВАЩИ ПРОЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА.....	стр.50
9. МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ.....	стр.50-51
10. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ.....	стр.51-52
11. ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО.....	стр.52-53
12. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ.....	стр.53-54
13. ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО.....	стр.54
14. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	стр.54-55

Списък с използваните абривиатури

ВИЕ	Възобновяеми източници на енергия
КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
ЕС	Европейски съюз
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
ЗЕЕ	Закон за енергийна ефективност
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ЗУЕС	Закон за управление на етажната собственост
ЗУТ	Закон за устройство на територията
Кв.км	Квадратни километри
КВт	Киловат
КВтч	Киловатчас
КЕП	Крайно енергийно потребление
ПЕЕ	Програми за енергийна ефективност
МСП	Малки и средни предприятия
НМ	Населени места
НСИ	Национален статистически институт
ОА	Общинска администрация
ПЧП	Публично-частно партньорство
РЗП	Разгъната застроена площ
МВт	Мегават
МВтч	Мегаватчас
ГВтч	Гигават часа

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Понятието за енергийна ефективност е далеч от старите представи за икономия на енергия. Тя не е изключване на отоплението и лишаване от комфорт. Енергийната ефективност означава извличане на максимална полза от всяка единица енергия чрез съответните навици и използване на модерни технологии за задоволяване на ежедневните нужди. Тя е най-лесният и ефективен начин за намаляване на енергийната консумация и замърсяването на околната среда.

Енергийната ефективност е качествено понятие, характеризиращо рационалното използване на енергийните носители чрез подобряване качеството на енергийните услуги при най-приемлива цена за обществото. В основни линии включва повишаване на ефекта от дейностите, свързани с потребление на енергия, при същевременно намаляване на разходите за това, естествено без загубата на комфорт.

Енергийна ефективност води до:

- намаляване на разходите за скъпи горива и енергия;
- подобряване на топлинния комфорт чрез въвеждане на енергоспестяващи мерки в сгради, при спазване на съотношението „разходи – ефективност“, като в резултат на това се променя енергийното поведение на съответната сграда;
- възпитаване на навици у крайните клиенти на енергия /поведенчески мерки/, свързани с пестене на енергия, в условия на непрекъснато покачване на цените на енергоносителите и произвежданите от тях деривати – електрическа и топлинна енергия;
- създаване на предпоставки за търсене на варианти за смяна на гориво-енергийна база чрез оползотворяване на енергията от възобновяеми източници /слънчева, геотермална енергия и др./ за задоволяване на енергийните потребности на сградите и на техните обитатели;
- търсене на варианти за привеждане на наличния сграден фонд в „сгради с близко до нулево потребление на енергия“ чрез комбинацията на мерки, свързани със съвместното изпълнение на строително-монтажни работи в сгради, водещи до повишаване на енергийните характеристики на сградите до клас „А“ по скалата за класовете на енергопотребление и въвеждането на инсталации за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници, като участието на този вид енергия в общия гориво-енергиен състав на енергията, служеща за

задоволяване на енергийните потребности на дадена сграда и на нейните обитатели, трябва да е не по-малко от 55 %;

- намаляване на парниковите газове в атмосферния въздух и ограничаване изменението на климата;
- диверсификация на доставките на енергия.

Програмите за енергийна ефективност (ПЕЕ), подлежащи на изготвяне от органите на държавна и органите на местната власт, са инструмент за изпълнение на държавната политика в областта на енергийната ефективност (ЕЕ) и служат за постигане на националната индикативна цел за пестене на горива и енергии, заложена в **Националния план за действие по енергийна ефективност 2014 – 2020 г.**

Една от ключовите цели на програмите за енергийна ефективност е, чрез елемента на стратегическо планиране, да се подпомогне местната власт при осигуряването на достатъчно финансиране за изпълнение на отговорностите ѝ за предоставяне на адекватни обществени услуги. В това отношение, Програмата за енергийна ефективност има ролята на прогнозен документ относно необходимите инвестиции за реализиране на икономия на енергия в крайното енергийно потребление чрез въвеждане на енергоспестяващи мерки, от една страна, а от друга – на стратегически документ, имащ за цел намирането на варианти за осигуряване на необходимото финансиране за изпълнението на този вид мерки.

Въвеждането на задължение в българското законодателство за изработване и приемане на планове/ програми за енергийна ефективност от органите на държавната и органите на местната власт произтича от вторичното законодателство на Европейския съюз - Директива 2002/91/ЕО относно енергийните характеристики на сгради, Директива 2006/32/ЕО относно енергийната ефективност при крайното потребление на енергия и предоставяне на енергийни услуги и Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност. Целеният ефект с разработването и приемането на този вид стратегически документи е минимизиране на разходите за издръжка на публичния сектор, както и въведените в сгради - държавна и общинска собственост, енергоспестяващи мерки да служат като образец/ добър пример за населението.

Нещо повече, в т. 18 от преамбулната част на Директива 2012/27/ЕС, въведена в българското законодателство със сега действащия Закон за енергийната ефективност /ЗЕЕ/, се посочва, че „редица общини и други публични органи в държавите членки вече прилагат **интегрирани подходи**

за спестяване на енергия и за снабдяване с енергия, напр. *чрез планове за действие за устойчива енергия*, като разработените съгласно инициативата „Споразумение на кметовете“ (Covenant of Mayors), както и **интегрирани градоустройствени подходи, които надхвърлят отделните интервенции по отношение на сгради или транспортни средства.** Държавите членки следва да насърчават общините и другите публични органи да приемат **интегрирани и насочени към устойчиво развитие планове за енергийна ефективност с ясни цели**, да привличат гражданите в тяхното разработване и прилагане и да ги информират адекватно за тяхното съдържание и за напредъка по постигането на целите. Такива планове могат да доведат до значителни икономии на енергия, особено ако се изпълняват **чрез системи за управление на енергията, които позволяват на съответните публични органи по-добре да управляват своето потребление на енергия.** Обменът на опит между общинските власти на големи и малки градове и другите публични органи следва да се насърчава по отношение на по-новаторския опит.“

По дефиниция терминът „устойчиво развитие“ означава: начин на използване на природните ресурси, който цели да задоволи човешките нужди, като същевременно запазва естествения баланс в околната среда, така че тези потребности да могат да бъдат задоволявани както в текущия момент, така и в далечното бъдеще. Като се има предвид значението на това понятие, на практика Директива 2012/27/ЕС въвежда по-високи изисквания към органите на държавна и местна власт, а именно – изисквания за търсене на варианти за въвеждане на интелигентни мрежи; активно оползотворяване на енергията от възобновяеми източници /слънчева енергия, вятърна енергия, геотермална енергия/ не само в сградите – държавна и общинска собственост, и в обществения транспорт, а в цялостен мащаб; въвеждане на системи за акумулиране на произведената от тези източници енергия /електрическа, топлинна и/ или енергия за охлаждане/; създаване на софтуерни продукти, свързани със следене потреблението на енергия в реално време и предприемане на мерки за редуциране на използваната енергия в зависимост от броя потребители и други обективни критерии /управление на енергопотреблението/. Целеният ефект от реализацията на всяка една от този вид мерки е постигане на относително ниво на енергийна независимост на органите на държавна и местна власт, и на населението, в качеството им на крайни клиенти на енергия, по отношение на доставчиците на енергия и намаляване на финансовия, и социалния риск при снабдяване с енергия на тези лица от либерализиран пазар, където цената на енергията

не е константа, а динамично променяща се в зависимост от различни фактори величина.

2. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ

Изготвянето на общинските програми за енергийна ефективност, както и на програмите за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници и биогорива, е един от приоритетите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода до 2020 г. Чрез устойчиви енергийни проекти и стратегии за изпълнението на тези програми, кохезионната политика превръща екологичните предизвикателства – осигуряване качество на атмосферния въздух, предотвратяване изменението на климата и управление на ресурсите, във възможности за развитие на регионите и превръщането им в по-атрактивно място за инвестиции и създаване на нови работни места.

Въвеждането на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност в българското законодателство със сега действащия Закон за енергийната ефективност (ЗЕЕ) на практика постави общините в Република България в ситуация, при която всяка една от тях следва да приеме нова, актуална програма за енергийна ефективност, отчитаща разпоредбите на Директивата и на ЗЕЕ, по чиято сила:

- на органите на държавната и местната власт вече не се разпределят индивидуални цели за енергийни спестявания, като част от националната задължителна цел за енергийни спестявания на Република България, тъй като тези органи понастоящем не са задължени лица, които отговарят за изпълнението на тази цел. Поради това, органите на държавната и местната власт вече не изготвят планове за енергийна ефективност със строго фиксирани мерки по енергийна ефективност, икономия на енергия, която ще се генерира в резултат от изпълнението на тези мерки и краен срок, в който тези мерки следва да бъдат въведени;
- програмите по енергийна ефективност са отворени стратегически документи. Това означава, че във всеки един момент тези програми могат да бъдат изменяни и допълвани по начин, който в максимална степен дава на органите на държавната и местната власт възможност да бъдат гъвкави при реализацията на дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, като елемент от политиката по устойчиво развитие;
- и органите на държавната, и органите на местната власт, освен по линия на структурните и Кохезионния фондове на Европейския

съюз, и от специализираните фондове /Национален Доверителен Екофонд, Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“, Норвежки фонд и др./, имат опция, в качеството си на крайни клиенти и на бивши задължени лица по два поредни закона за енергийната ефективност, да привличат свеж финансов ресурс от задължените по сега действащия ЗЕЕ лица – търговци с енергия, по линия на договори за енергийноэффективни услуги, договори с гарантиран резултат /ЕСКО договори/ и договори за възмездно прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания;

Нещо повече, за общини с население над 20 000 души, сега действащият ЗЕЕ, в съответствие с Директива 2012/27/ЕС, предвижда задължение за повишаване на енергийната ефективност на улично и парково осветление.

По силата на чл. 12, ал. 1 – ал. 3 от ЗЕЕ, държавната политика в областта на енергийната ефективност се изпълнява от всички държавни и местни органи, като за целта тези органи разработват и приемат **програми по енергийна ефективност**, съответстващи на целите, заложен в:

1. Националната стратегия по енергийна ефективност на Република България;
2. Националния план за действие по енергийна ефективност 2014 -2020 г.;
3. Националния план за сгради с близко до нулево потребление на енергия, националния план за подобряване на енергийните характеристики на отопляваните и/или охлаждаемите сгради – държавна собственост, използвани от държавната администрация и
4. Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществените и частния национален жилищен и търговски сграден фонд.

Програмите по енергийна ефективност се разработват при отчитане на стратегическите цели и приоритети на регионалните планове за развитие на съответните райони, изготвяни на основание чл. 4, ал. 3 от Закона за регионалното развитие, както и въз основа на перспективите за устойчиво икономическо развитие на съответните райони за икономическо планиране.

По аргумент от чл. 12, ал. 4 от ЗЕЕ, средствата за изпълнение на програмите по енергийна ефективност се осигуряват в рамките на бюджетите на държавните органи и на общините.

3. *Нормативна основа*

Настоящата програма е изготвена в съответствие с европейско законодателство в областта на енергийната ефективност и е съобразена със:

Стратегия „Енергетика 2020” на Европейския съюз (Трети либерализационен пакет в енергетиката „Енергетика и климат“)

През 2007 г. Европейският съвет прие нови енергийни цели до 2020 г., т.нар. „триада 20-20-20” за повишаване на енергийната ефективност в крайното енергийно потребление, включена в пакета „Енергетика и климат“. Триадата „20-20-20“ включва цели, свързани с:

- насърчаване изпълнението на дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, които следва да доведат до 20 % икономия на енергия в крайното енергийно потребление към 31.12.2020 г.;
- насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и постигане на дял от 20 % на този вид енергия в брутно крайно енергийно потребление към 31.12.2020 г.;
- намаляване, в резултат от изпълнението на горните видове дейности и мерки, на емисиите на парникови газове в атмосферния въздух с 20%.

Базисната година, спрямо която се залагат и отчитат поставените цели, определена от Европейската комисия, е 1990 г.

Директиви на Европейския съюз за енергийна ефективност, представляващи част от Третия либерализационен пакет „Енергетика и климат“:

Европейското право в областта на енергийната ефективност включва седем директиви и девет регламента, които са транспонирани в българското законодателство съответно в Закона за енергийната ефективност и в Закона за устройство на територията, и подзаконовите нормативни актове по прилагането на тези закони.

Две от директивите са тясно свързани с енергийния мениджмънт в общините - Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите и Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност.

Директива 2010/31/ЕС на Европейският парламент и на Съвета от 19 май 2010 г. относно енергийните характеристики на сградите

Целта на Директивата е да се подобрят енергийните характеристики на сградите в рамките на държавите-членки на Европейския съюз, като се

вземат предвид външните климатични и местни условия, както и изискванията за параметрите на вътрешния въздух при стриктно спазване на съотношението „разходи-ефективност“.

Директивата въвежда изискване за привеждане на съществуващия сграден фонд в държавите – членки до „сгради с близко до нулево потребление на енергия“.

Директивата въвежда и критерии по отношение на:

- общата методологична рамка за изчисляване на цялостните енергийни характеристики на сгради и части от тях;
- прилагане на минимални изисквания по отношение на енергийните характеристики на нови и съществуващи сгради, сградни компоненти и външни ограждащи елементи на сградата, които подлежат на основен ремонт;
- енергийно сертифициране на сгради и части от тях.

Основните изисквания от Директива 2010/31/ЕС са заложи в Закона за енергийната ефективност, а съществените изисквания към енергийните характеристики на нови и съществуващи сгради са транспонирани в Наредба № 7 за енергийната ефективност на сгради на министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Директива 2012/27/ЕС на Европейският парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност

Основната цел на тази Директива е да допринесе за постигане на целите на Европейския съюз за повишаване на енергийната ефективност в крайното енергийно потребление на държавите-членки до 31 декември 2020 г. с 20 % чрез:

- изготвяне на национална дългосрочна стратегия за саниране на обществения и частен сграден фонд;
- задължително реновиране на 3% годишно от пълната разгъната застроена площ (РЗП) на държавните сгради с разгъната застроена площ над 250 кв.м, а за общинските сгради това е пожелателно;
- въвеждане на схеми за задължения за енергийната ефективност, осигуряващи изпълнението на националната цел за енергийни спестявания от страна на т.нар. „задължени лица – търговци с енергия“, между които тази цел се разпределя като индивидуални цели за енергийни спестявания, подлежащи на изпълнение чрез:

- сключване на договори за реализация на енергийно ефективни услуги при крайните клиенти на енергия;
 - внасяне на парични средства от търговците с енергия в специализирани фондове за енергийна ефективност;
 - прехвърляне на енергийни спестявания чрез закупуване на удостоверения за енергийни спестявания.
- насърчаване използването на т.нар. „ЕСКО модел“, представляващ финансова схема за насърчаване реализацията на енергоспестяващи мерки при крайните клиенти на енергия чрез реализацията на договори с гарантиран резултат;
 - въвеждане на система за управление по енергийна ефективност (енергиен мениджмънт), включително енергийни обследвания, като част от прилагането на програмата по енергийна ефективност от публичните органи и органите на местната власт и местното самоуправление.

Пътна карта за енергетиката до 2050 г.

През декември 2011 г. Европейската комисия прие Пътна карта за енергетиката, която има за цел понижаване на въглеродните емисии до 2050 г., като същевременно се подобри конкурентоспособността на икономиката и сигурността на доставките на енергия за Европа. Ключов елемент за изпълнението на тази цел е реализацията на политиката по енергийна ефективност.

Енергийната стратегия на Република България до 2020 г.

Енергийната стратегия на Република България до 2020 г. отразява визията за развитие на сектор „Енергетика“ при отчитане на европейската визия в тази област, както и на политиките по енергийна ефективност и оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

Стратегия „Европа 2020“

Тя залага на три основни приоритета:

- интелигентен растеж - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- устойчив растеж - насърчаване развитието на екологична и конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;
- приобщаващ растеж - стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване, както и нейните три основни цели:

1. заетост за 75% от населението на възраст 20-64 години;
2. инвестиции в научно изследователската и развойна дейност в размер 3% от brutния вътрешен продукт на Европейския съюз;
3. постигане на целите „20-20-20“ по отношение на енергетиката и климата.

Закон за енергийната ефективност

Въвеждането в българското законодателство на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност със сега действащия ЗЕЕ /в сила от 15.05.2015 г./ поставя редица предизвикателства пред т. нар. „задължени лица – търговци с енергия“, както и **пред общините в качеството им на крайни клиенти на енергия.**

Съгласно чл. 14 от ЗЕЕ, за подпомагане изпълнението на националната цел за енергийна ефективност се въвежда схема за задължения за енергийни спестявания, която да осигури постигането на обща кумулативна цел за спестена енергия при крайното потребление на енергия до 31 декември 2020 г.

Общата кумулативна цел за енергийни спестявания обхваща периода 2014-2020 г. и се определя като натрупване на нови енергийни спестявания от минимум 1,5 на сто годишно от средната годишна стойност на общото количество на енергията, доставена до крайните клиенти на територията на страната през 2010, 2011 и 2012 г., с изключение на количеството горива и съответстващата на тези горива енергия, използвани за транспортни цели под код „В_101900“ по статистиката на Евростат.

Общата кумулативна цел се разпределя, като индивидуални цели за енергийни спестявания, между следните задължени лица:

1. крайни снабдители, доставчици от последна инстанция, търговци с издадена лицензия за дейността „търговия с електрическа енергия“, които продават електрическа енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;
2. топлопреносни предприятия и доставчици на топлинна енергия, които продават топлинна енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;
3. крайните снабдители и търговци с природен газ, които продават на крайни клиенти повече от 1 млн. кубически метра годишно;
4. търговци с течни горива, които продават на крайни клиенти повече от 6,5 хил. тона течни горива годишно, с изключение на горивата за транспортни цели;

5. търговци с твърди горива, които продават на крайни клиенти повече от 13 хил. тона твърди горива годишно.

При определяне на общата кумулативна цел се използват следните ставки за изчисление на енергийни спестявания в размер:

1. по 1 на сто годишно за 2014 и 2015 г.;
2. по 1,25 на сто годишно за 2016 и 2017 г.;
3. по 1,50 на сто годишно за 2018, 2019 и 2020 г.

Като основа за изчисляване на общата кумулативна цел се използва продаденото на крайни клиенти през предходната календарна година количество енергия от различните видове търговци с енергия.

Съгласно чл. 21 от ЗЕЕ, при изпълнение на индивидуалните цели за енергийни спестявания задължените лица по чл. 14, ал. 4 (търговци с енергия) могат да:

1. предлагат енергийноефективни услуги на конкурентни цени чрез доставчик на енергийноефективни услуги, и/или
 2. правят вноски във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ или в други финансови посредници за финансиране на дейности и мерки за енергийна ефективност в размер на инвестициите, необходими за изпълнение на мерки за постигане на индивидуалните им цели, определени съгласно методиката по чл. 7, ал. 1, т. 11, и/или
 3. сключват споразумения с доставчици на енергийноефективни услуги или други незадължени страни за прехвърляне на енергийни спестявания чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания.
- Предоставяне на енергийноефективни услуги на конкурентни цени при крайните клиенти:

Съгласно чл. 65 от ЗЕЕ, енергийноефективните услуги имат за цел комбиниране доставката на енергия с енергоефективна технология и/или с действие, което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/или спестяване на първични енергийни ресурси.

Енергийноефективните услуги се извършват въз основа на писмени договори, сключени с крайни клиенти и включват изпълнението на една или повече дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, определени в наредбата по чл. 18, ал. 2 – Наредба № Е-РД-04-3/ 04.05.2016

г. на министъра на енергетиката за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им.

Когато в обхвата на енергийноэффективните услуги се включва изпълнението на дейности по обследване за енергийна ефективност на сгради или обследване за енергийна ефективност на промишлени системи, задължените лица:

1. изпълняват сами дейностите, в случай, че отговарят на изискванията за обследване за енергийна ефективност на сгради по чл. 43, ал. 1 или 2 или за обследване за енергийна ефективност на промишлени системи по чл. 59, ал. 1;
 2. възлагат изпълнението на дейностите на лица, които отговарят на изискванията за обследване за енергийна ефективност на сгради по чл. 43, ал. 1 или 2, или за обследване за енергийна ефективност на промишлени системи по чл. 59, ал. 1.
- Внасяне на парични средства във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници” или в други финансови посредници:

Ключов момент от цитираната по-горе разпоредба на чл. 21 от ЗЕЕ е алтернативната възможност за задължените лица – търговци с енергия да внасят парични средства във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници” или в други финансови посредници. В тази връзка чл. 7, ал. 1, т. 11 от ЗЕЕ предвижда, че министърът на енергетиката утвърждава методика **за оценка на размера на вноските** от задължените по чл. 14, ал. 4 от ЗЕЕ лица във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ и в други финансови посредници, необходими за постигане на индивидуалните им цели по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за устойчиво енергийно развитие. Към настоящия момент няма данни горепосочената методика да е разработена и утвърдена.

- Прехвърляне на енергийни спестявания чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания от задължени лица, които са в преизпълнение на целите си или от незадължени лица:

Съгласно чл. 75 от ЗЕЕ, удостоверенията за енергийни спестявания могат да се прехвърлят от:

1. задължено към друго задължено лице по чл. 14, ал. 4, когато първото задължено лице е в преизпълнение на определената му индивидуална цел за енергийни спестявания;

2. незадължено лице към задължено лице по чл. 14, ал. 4.

Водещото за удостоверенията за енергийни спестявания е, че те обективират реализирана икономия на енергия в резултат на вложена инвестиция за изпълнението на мерки по енергийна ефективност. Тоест основното при прехвърлянето са не самите удостоверения, а икономията на енергия, за която те се отнасят.

Важен момент за общините, в качеството им задължени лица по два предходни ЗЕЕ и съответно – на незадължени лица по сега действащия ЗЕЕ, е възможността за възмездно прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания, издадени за реализирани енергоспестяващи мерки в сгради-общинска собственост в полза на търговци с енергия. По този начин в бюджетите на общините се привлича свеж финансов ресурс, който може да бъде оползотворяван за задоволяване на различни потребности на населението.

Управление потреблението на енергия:

Законът за енергийната ефективност предвижда и още една съществена дейност – **управление потреблението на енергия.**

Съгласно чл. 63, ал. 1 от ЗЕЕ, задължените по чл. 14, ал. 4 лица, собствениците на сгради по чл. 38, ал. 1 (сгради за обществено обслужване в експлоатация с разгъната застроена площ над 250 кв.м.), по отношение на които може да бъде извършено обследване за енергийна ефективност или сертифициране, собствениците на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление са длъжни да извършват управление на енергийната ефективност.

Списъкът от дейности, посредством които се осъществява управлението на енергийната ефективност се съдържа в чл. 63, ал. 2 от ЗЕЕ и включва:

1. организиране на изпълнението на програмите за енергийна ефективност на държавните и местните органи, както и на други мерки, които водят до изпълнението на индивидуалните цели за енергийни спестявания;
2. поддържане на бази данни за месечното производство/потребление по видове енергии и потребители, включително дати, цени, количество и качество на доставените/продадените енергии и горива;
3. ежегодно изготвяне на анализи на енергийното потребление;
4. оценка на изпълнението на поставените им индивидуални цели за енергийни спестявания.

По аргумент от нормата на чл. 63, ал. 1 от ЗЕЕ, задълженията за общините по управление потреблението на енергия, произтичащи от нормата, в качеството им на собственици на сгради с разгъната застроена площ над 250 кв.м., са:

- дейностите по организиране на изпълнението на програмите за енергийна ефективност;
- ежегодно изготвяне на анализи на енергийното потребление въз основа на данни за месечното потребление на енергия по видове горива и енергия.

ЕСКО модел (договори с гарантиран резултат)

Наименованието „ЕСКО“ на договорите с гарантиран резултат идва от абревиатурата „ESCO“, която означава „Energy Saving Company“.

Доколкото ЕСКО договорите са доста сходни с договорите за енергийноэффективни услуги, за да има яснота по отношение на всеки един от двата вида договори, трябва да бъде направен сравнителен анализ, както следва:

1. Нормативна уредба:

- ЕСКО договори: чл. 72 и чл. 73 от ЗЕЕ;
- Договори за енергийноэффективни услуги: чл. 65 – чл. 67 от ЗЕЕ.

2. Правна същност:

- Систематичното място на договорите с гарантиран резултат (ЕСКО договори) е в Глава четвърта от ЗЕЕ, носеща наименованието „Схеми за насърчаване за енергийна ефективност“. По аргумент от това, **ЕСКО договорите са вид финансова схема за насърчаване за енергийна ефективност.** В § 1, т. 31 от Допълнителните разпоредби на ЗЕЕ е дадено легално определение на понятието „схеми за насърчаване за енергийната ефективност“, по силата на което това е всеки инструмент, схема или механизъм, който насърчава повишаването на енергийната ефективност.
- Систематичното място на договорите за енергийноэффективни услуги е в Глава трета от ЗЕЕ, носеща наименованието „Дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност и предоставяне на енергийноэффективни услуги“. Съгласно чл. 65 от ЗЕЕ, енергийноэффективните услуги имат **за цел комбиниране на доставката на енергия с енергоэффективна технология и/или действие,** което обхваща експлоатацията, поддръжката и

управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/или спестяване на първични енергийни ресурси.

3. Страни по ЕСКО договорите и съответно – по договорите за енергийноэффективни услуги:

- По аргумент от чл. 72, ал. 2 от ЗЕЕ, изпълнители на ЕСКО договорите могат да бъдат лица, които имат статута на доставчици на енергийноэффективни услуги. Тези лица трябва да са регистрирани като търговци по смисъла на Търговския закон и да имат предмет на дейност, включващ изпълнение на услуги по договори с гарантиран резултат.

Легално определение на понятието „доставчик на енергийноэффективни услуги“ се съдържа в § 1, т. 2 от Допълнителните разпоредби на ЗЕЕ и по смисъла на това определение „доставчик на енергийноэффективни услуги“ е физическо или юридическо лице, което осъществява услуги, включващи изпълнението на дейности (обследване за енергийна ефективност) и/или мерки за повишаване на енергийната ефективност (строителни и монтажни работи).

Възложители по ЕСКО договорите са собственици на сгради, собственици на промишлени системи и собственици на улично осветление.

- По аргумент от чл. 67, ал. 2 от ЗЕЕ, изпълнители на договорите за енергийноэффективни услуги са „задължените лица – търговци с енергия по смисъла на чл. 14, ал. 4 от ЗЕЕ (лица, снабдени по реда на Закона за енергетиката и Наредбата за лицензиране на дейностите в енергетиката с лицензия, свързана с осъществяването на доставки на електрическа енергия, топлинна енергия“ или природен газ, търговци с течни горива от нефтен произход за цели, различни от транспортни и търговци с твърди горива).

Възложители договорите за енергийноэффективни услуги са крайните клиенти на енергия.

4. Откупуване на направената инвестиция за изпълнение на дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност

при ЕСКО договорите и при договорите за енергийно ефективни услуги:

- **Инвестицията, която се прави при ЕСКО договорите от ЕСКО компанията за изпълнение на дейности (обследване за енергийна ефективност) и мерки (енергоспестяващи мерки) за повишаване на енергийната ефективност в полза на възложителя – собственик на сграда, собственик на промишлена система, собственик на улично осветление, се откупува за сметка на реализираната икономия на енергия.**
- **Инвестицията която се прави при договорите за енергийноефективни услуги от страна на „задължено лице – търговец с енергия“ по смисъла на чл. 14, ал. 4 от ЗЕЕ за изпълнение на дейности (обследване за енергийна ефективност) и мерки (енергоспестяващи мерки) за повишаване на енергийната ефективност в полза на краен клиент - купувач на енергия, **се откупува през доставната цена на съответния вид енергия (електрическа енергия, природен газ, топлинна енергия и др.).****

5. Срок на откупуване на инвестицията при ЕСКО договорите и при договорите за енергийноефективни услуги:

- Изпълнението и на ЕСКО договорите, и на договорите за енергийноефективни услуги се предшества от извършването на обследване за енергийна ефективност, което има за цел да идентифицира кои са необходимите мерки за повишаване на енергийната ефективност на даден обект (сграда, промишлена система или улично осветление), какъв е размерът на инвестицията, която ще се вложи в предписаните енергоспестяващи мерки и съответно- какъв е срокът на откупуване на тази инвестиция през икономията на енергия, която се предвижда да бъде генерирана в резултат на изпълнението на тези мерки. **Поради обвързката с изпълнението на мерки за повишаване на енергийна ефективност и двата вида договори – ЕСКО договори и договори за енергийноефективни услуги имат срок на действие, равен на срока на откупуване на инвестицията, обективиран в доклада от обследването. Това е и причината тези два съвсем различни договора да се смесват и да не се прави разграничение между тях.**

Закон за енергетиката

Със Закона за енергетиката на кметовете на общини се възлагат следните задължения:

- да изискват от енергийните предприятия на територията на общината прогнози за развитието на потреблението на електрическа и топлинна енергия и природен газ, програми и планове за електроснабдяване, топлоснабдяване и газоснабдяване;
- да осигуряват изграждането, експлоатацията, поддържането и развитието на мрежите и съоръженията за външно осветление на територията на общината за имоти – общинска собственост;
- да предвиждат в общите и подробните устройствени планове благоустройствени работи, необходими за изпълнението на инвестиционните програми на енергийните предприятия за развитие на мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура.

Закон за устройство на територията

Едно от основните изисквания на Закона за устройство на територията (ЗУТ) е т.нар. „шесто съществено изискване към строежите“ – изискването за енергийна ефективност /“икономия на енергия и топлосъхранение“/, въведено в ЗУТ през 2005 г. (вж. чл. 169, ал. 1, т. 6 от ЗУТ). С въвеждането на това изискване дейностите, свързани с реализация на инвестиционни намерения в областта на строежите, в това число и дейностите по изпълнение на енергоспестяващи мерки, бяха поставени на съвършено нова основа.

През 2015 г., в изпълнение на Директива 2009/28/ЕО относно насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници, Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградния фонд и Регламент /ЕС/ № 310 от 09.03.2011 г. за определяне на хармонизирани условия за предлагането на пазара на строителни продукти, в чл. 169 от ЗУТ беше въведено и ново седмо съществено изискване към строежите – изискването за устойчиво използване на природните ресурси. С това изискване, на практика, в българското законодателство се отваря вратата за т.нар. „сгради с близко до нулево потребление на енергия“, като проектите за нови сгради, съответно - за основен ремонт и основно обновяване на сгради, вече следва да се изготвят въз основа на предварителен анализ относно възможностите за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници за задоволяване енергийните потребности на дадена сграда и на нейните обитатели.

Конкретните изисквания, свързани с оползотворяването на енергия от възобновяеми източници, като форма на устойчиво използване на

природните ресурси, са детайлно развити в Наредба № 7 за енергийната ефективност на сгради /посл., изм. и доп., ДВ, бр. 93 от 21.11.2017 г., в сила от 21.11.2017 г./, издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Национални стратегически документи, планове и програми

Енергийна стратегия на Република България ;

Първи национален план за действие по енергийна ефективност 2008 - 2010 г.;

Втори национален план за действие по енергийна ефективност 2011 - 2013 г.;

Национален план за действие по енергийна ефективност 2014 - 2020 г.;

Годишен отчет за изпълнението на Национални план за действие по енергийна ефективност 2014 – 2020 г. за 2015 г.;

Национален план за действие по промените в климата;

Стратегия за финансиране изолациите на сгради за постигане на енергийна ефективност и План – програма за нейното изпълнение;

Национална програма за развитие „България 2020“;

Общински план за развитие на Община Хасково 2014-2020 г.

Подзаконови нормативни актове в областта на енергийната ефективност

- НАРЕДБА № РД-16-347 ОТ 02.04.2009 г. за условията и реда за определяне размера и изплащане на планираните средства по договор с гарантиран резултат, водещи до енергийни спестявания в сгради – държавна и/или общинска собственост;
- НАРЕДБА № РД-16-932 ОТ 23.10.2009 г. за условията и реда за извършване на проверка на водогрейни котли и на климатични инсталация по чл.27,ал.1 и чл.28, ал.1 от Закона за енергийната ефективност и за създаване , поддържане и ползване на базата данни за тях;
- НАРЕДБА № Е-РД-16-647 от 15.12.2015 г. за определяне на съдържанието, структурата, условията и реда за набиране и предоставяне на информация.
- НАРЕДБА № Е-РД-04-1 от 22.01.2016 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради;
- НАРЕДБА № Е-РД-04-2 от 22.01.2016 г. за показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на сградите;

- НАРЕДБА № Е-РД-04-3 от 04.05.2016 г. за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им;
- НАРЕДБА № Е-РД-04-05 от 08.09.2016 г. за определяне на показателите за разход на енергия, енергийните характеристики на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, както и за определяне на условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност и изготвяне на оценка на енергийни спестявания;
- НАРЕДБА за методиките за определянето на националната цел за енергийна ефективност и за определянето на общата кумулативна цел, въвеждането на схема за задължения за енергийни спестявания и разпределянето на индивидуалните цели за енергийни спестявания между задължените лица (приета с Постановление на Министерския съвет № 240 от 15.09.2016 г., обн., ДВ, бр. 75 от 27.09.2016 г., в сила от 27.09.2016 г.).

4. Общ профил на Общината

4.1 Географска характеристика

Община Хасково е разположена в централната част на Южна България, между Родопите и Стара планина и е една от съставните общини на област Хасково и част от Южен централен регион. Общината е разположена в западната част на област Хасково. С площта си от 739,796 km² заема 2-ро място сред 11-те общини на областта, което съставлява 13,37% от територията на областта.

На север граничи с община Димитровград, на изток с общините Симеоновград и Харманли, на запад с община Минерални бани, а на юг с община Стамболово, община Кърджали и община Черноочене (област Кърджали). Община Хасково обхваща приблизително 13,3 % (739,8 кв.км) от територията на област Хасково (5 543 кв.км.). Тя обхваща 37 населени места – 1 град и 36 села.

РЕЛЕФ

Територията на община Хасково има типичен хълмист релеф и представлява северно продължение на Източните Родопи, поради което я наричат Източнородопско предпланинско стъпало или Хасковска хълмиста област, както и се означава на географските карти. Хипсометричните граници са

между 50 и 400 м надморска височина. Хоризонталното разчленение на релефа е от 0,5 до 2,5 км/км², а вертикалното – от 25 до 100 м/км².

Хоризонталното и вертикалното разчленение на релефа в района на Източнородопското предпланинско стъпало не е голям, поради което релефът е благоприятен за почвообразователните процеси, за транспорт, строителство и пр. Долините на реките са слабо врязани в терена, поради което склоновете им са полегати, с малък наклон и обуславят леко нахълмен релеф.

Специфичният характер на релефа в отделните части и неговото съчетание с другите компоненти на природната среда оказват силно влияние върху мащабите на развитие и насоките за формирането на отрасловата и териториалната структура на стопанството, неговата производствена специализация и комплексното му развитие.

На територията на община Хасково има разработени находища за глини, мраморизирани варовици, андезити и други. Едно от находищата на територията на община Хасково е това за глини, северозападно от с. Нова надежда. В землището на село Гарваново са разположени кариери за гранити и андезити. На 9 км североизточно от гр. Хасково и в югозападно от село Крепост е разположена кариера „Крепост“ за мраморизирани варовици. Североизточно от село Клокотница е разположена кариера „Клокотница“ за добив на инертни материали за строителството.

КЛИМАТ

Малката надморска височина и типичният хълмист релеф на територията на община Хасково са предпоставки, формиращи ясно изразен преходен характер на климата. По своите климатични особености районът принадлежи към Южнобългарската климатична подобласт на Средиземноморско влияние, което обуславя мека зима и горещо лято.

Това силно подчертано средиземноморско влияние се изразява предимно с по-високи годишни температури и по-чувствително преместване на главните валежни максимуми и минимуми. Абсолютната стойност на максималните температури се оценява като една от най-благоприятните за страната. Средната годишна температура на въздуха е 12,5 °С, а в равнинните и низинните участъци варира от 12.2°С до 12.8°С. Топлинният потенциал на района с неговата териториална диференциация дава отражение върху видовата структура на отглежданите култури, между които има и силно топлолюбиви – памук, тютюн, грозде и др.

Районът е сравнително ветровит. Безветрените дни са около 80 през годината. С най-голяма скорост са южните ветрове. Максималното число

дни с бурен вятър (скорост по-голяма от 20 м/сек) е поне един път годишно. Сравнението на отделните сезони по процент на тихо време се очертава, че най - тиха е есента – 25,5%, а най - ветровита е зимата 19,9%. Годишната роза на ветровете показва най - голяма честота от север със средна скорост 1,8 м/сек.

ВОДИ

В най-северната част на общината, от запад на изток, по границата с община Димитровград, на протежение от 6 km протича част от средното течение на река Марица.

Основна водна артерия в общината е Харманлийска река (90 km). Реката навлиза в община Хасково северозападно от село Николово, като излива водите си в големия язовир Тракиец. След изтичането си от язовира завива на изток и до село Малево протича в тясна и плитка долина през Хасковската хълмиста област. След Малево продължава на североизток, а след село Стойково отново на изток, като заобикаля рида Хухла от северозапад и север в долина с десни стръмни и леви полегати склонове. На 3 km североизточно от село Брягово напуска пределите на община Хасково и навлиза в община Харманли и там се влива отдясно в река Марица. Площта на водосборният ѝ басейн е 956 km², което представлява 1,8% от водосборния басейн на река Марица. На територията на община Хасково Харманлийска река получава трите си най-големи притока:

- Бързей. Тя протича през общината с най-долното си течение през село Корен, след което завива на север-северозапад и източно от село Малево се влива отдясно в Харманлийска река;
- Хасковска река (45 km). Реката извира на територията на община Минерални бани. Западно от село Вългарово навлиза в община Хасково като протича през Хасковската хълмиста област в плитка алувиална долина. До град Хасково тече на североизток, а след това до устието си – на изток. Влива се отляво в Харманлийска река, на 148 m н.в., на 1,6 km югозападно от село Стойково. Площта на водосборният ѝ басейн е 179 km², което представлява 18,7% от водосборния басейн на Харманлийска река;
- Узунджовска река (21 km). Тя извира под името Хандере на 179 m н.в. в непосредствена близост до шосето Хасково – Димитровград. Тече в посока изток-югоизток в широка алувиална долина, с малък надлъжен наклон, между Хасковския (на юг) и Узунджовския рид (на север) в Хасковската хълмиста област. Преди устието си образува къс и красив пролом. Влива се отляво в Харманлийска река, на 137 m н.в., на 2,4 km североизточно от село Брягово. Площта

на водосборният ѝ басейн е 81 km², което представлява 8,47% от водосборния басейн на Харманлийска река.

ПОЧВИ

На територията на общината са разпространени следните типове и подтипове почви: наносни почви – алувиални и алувиално – ливадни; чернозем смолници; канелени горски – излужени; хумусно – карбонатни.

Въпросът за опазване на земята се свежда преди всичко до запазване на нейния размер, на физическите и химически свойства с оглед поддържане и повишаване на почвеното плодородие и осигуряване на повече и по – качествена селскостопанска продукция. В областта на земеделието е приключила реформата свързана с връщане земите на собствениците. Характерно е, че обработваемите земи се използват за неземеделски нужди, главно за ново строителство. Наложително е да се ограничи тази тенденция.

Поради равнинния терен и слабите валежи в общината не се наблюдават масово активно ерозионни процеси. При обработката на почвата е необходимо спазване на определена противоерозионна агротехника, за която не са необходими почти никакви средства. При зачестилите напоследък паления на стърнищата се унищожават повърхностния почвен слой и почвената микрофауна, която участва в почвообразователния процес.

При провеждане на растително защитните мероприятия се допуска сериозно замърсяване на средата. Налага се да се използват химически препарати с ниски токсични свойства. Предимството е на интегрираната биологична растителна защита. Предвижда се органичният тор да се събира и използва. Прекомерната употреба на минерални торове довежда и до трайно увреждане на почвата с промяна на реакцията ѝ от неутрална до силно кисела. От извършени лабораторни изследвания и почвени проби на земи в близост до промишлени райони, покрай натоварени с автомобилно движение пътища е установено завишено съдържание на тежки метали (олово, мед и цинк), но в рамките на ПДК.

Тъй като замърсяването на почвите представлява заплаха за човешкото здраве, приоритет трябва да се даде на икономически ефективните мерки за намаляване на основните рискове за човешкото здраве, околната среда и земеделската продукция.

Налагат се промени в земеползването, включително забрана за отглеждане на хранителни култури върху замърсени площи.

РАСТИТЕЛНОСТ

Естествената растителност е представена от дървесните видове благун, зимен дъб, цер, клен, мъждрян, келяв габър, ясен и др. Представители на храстовите растения са драка, глог, шипка, къпини и др. От насажденията с изкуствен произход най-разпространени са черният бор, акацията, орехът. По-рядко се използват кедър, дъб, шестили, бреза и др.

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

На територията на община Хасково има обявени общо 4 защитени природни територии на площ от 125 ха. Природните забележителности опазват главно територии с уникален ландшафт – месторастене на редки и защитени растителни видове.

Защитените растителни и животински видове на територията на община Хасково, които са включени в приложение 3 към чл. 37 от Закона за биологичното разнообразие, са общо 178 броя животни от 24 разреда и 18 вида растения. Сред животинските видове са: видра, малък корморан, бяла чапла, щъркел, лебед, ястреб, бухал, кълвач, синигер, гарван и други. Черният щъркел, който е един от застрашените от изчезване видове обитава широколистните гори, реки и водоеми. Срещат се в районите на селата Динево, Широка поляна и най-вече около яз. „Тракиец“.

Редките растителните видове включват: коленчато диво жито, тракийски равнец, игликова айважива, румелийско подрумиче, тракийски магарешки бодил и други.

Защитените територии на територията на община Хасково са представени в табл.1

Защитени територии в Община Хасково						
№	Наименование	Категория	Собственост и стопанисване	Територия в ха	Попада в териториалния обхват на общини	Приет план за управление
1	„Паламудче“	Природна забележителност	ДФФ, ДГС-Хасково	29,5	Хасково	не

2	„Находище на снежно кокиче“	Природна забележителност	общ.Хасково	10,4	Хасково	не
3	„Боаза“ /Пролома/	Природна забележителност	ССФ, общ. Хасково, общ. Минерални бани	0,3	общ. Хасково, общ. Минерални бани	не
4	ЗМ “Злато поле”	Защитена местност	ССФ, общ. Хасково, общ. Димитровград	84,8	общ. Хасково, общ. Димитровград	да

Табл.1

„Паламудче“ е обявена за природна забележителност през 1979 година със заповед № 656/13.09.1979 на КОПС /Комитет за опазване на природната среда/. Площта на забележителността е общо 29,5 ха. Намира се в землището на с. Узунджово.

Характерно за местността е наличието на естествено находище на летен дъб.

„Находище на снежно кокиче“ е обявено за природна забележителност през 1981 година със заповед No.763 от 14.08.1981 г., бр. 81/1981 на Държавен вестник. Общата площ на територията е 10,4 ха. Намира се в с. Гарваново, община Хасково. Разпространението на този изчезващ вид е на места като храсталаци, гори, скални поляни, по долините на реките в низинния и долния планински пояс върху наносни почви.

„Боаза“ представлява природна забележителност обявена за защитена територия през 1965 година със заповед No.3796 от 11.10.1965 г., бр. 12/1966 на Държавен вестник. Площта на територията ѝ е 0,3 ха в с. Гарваново, община Хасково. Целта, заради която „Боаза“ е обявен за защитена територия е опазването на водопада на р. Банска. Липсата на приет план за управлението на тези защитени територии е фактор, от който до голяма степен зависи туристическото развитие, модернизацията и атрактивността на тези обекти. Разработването на такива планове би допринесло за маркетинга им и привличането на посетители и туристи.

„Злато поле” е обявено за защитена местност през 2001 година със заповед № РД-476 на МОСВ. Площта на защитена територия е 84,79 ха. Обхваща старото корито /мъртвицата/ на река Марица. Защитената

местност включва няколко водни басейна с различна площ и дълбочина, тръстикови и папурови масиви, острови и пасища. Това е най-голямата влажна зона с естествен характер в поречието на Марица.

Защитената местност “Злато поле” обхваща части от землищата на селата Нова Надежда, община Хасково и Брод, Райново и Злато поле, община Димитровград.

Плитките части на водните басейни в “Злато поле” са покрити с папур и тръстика. Преди няколко години в защитената местност е пренесена включената в Червената книга бяла водна лилия от естественото ѝ находище при Поповица /също старо корито на Марица/. Тук е регистрирана и включената в Червената книга речна змиорка. “Злато поле” е най-характерно с пернатите си обитатели, предимно водолюбиви видове. В защитената местност могат да бъдат видени: малкият гмурец, зеленоногата водна кокошка, малкият воден бик, земеродното рибарче и много други. За много видове “Злато поле” е важно място за зимуване и почивка по време на миграция. Така тук през зимата са регистрирани да нощуват до 2000 екземпляра от световнозаstrашения малък корморан и това определя ЗМ като Рамсарско място. Други такива видове са белооката потапница и ливадният дърдавец. Интересни за орнитолозите са големият воден бик и червената чапла, които могат да се срещнат тук. С финансовата подкрепа на Община Димитровград и Фондация Екообщност е разработен Плана за управление на ЗМ „Злато поле“, изготвен от „Зелени Балкани“ и утвърден впоследствие от МОСВ. Защитената местност заедно със съседни площи е предложена за включване в европейската екологична мрежа Натура 2000 като Специално Защитена Зона (СЗЗ).

Защитени зони по Натура 2000

Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени територии, целяща да осигури оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с международните договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие. Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда: Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕЕС съхранение на дивите птици (наричана за кратко Директива за птиците). Основните изисквания на двете директиви са отразени в българското законодателство чрез Закона за биологичното разнообразие. Съгласно него в страната са обявени защитени зони като част

от националната екологична мрежа и места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията на директивите.

4.2 Население

Общото население на община Хасково към 1.02.2011 г. по данни на НСИ е 94 156 души. Данните за основните показатели от проведеното към 1.02.2011 година преброяване на населението и жилищния фонд в Република България са част от последното преброяване към момента на разработване на Общинския план за развитие. Населението на общината представлява 38,2 % от населението на област Хасково /246 238 души/. Гъстотата на населението в общината е 127,3 д./км², която е и най-висока в областта. Общото население на община Хасково от 2007 до 2011 година е намаляло с 3 386 души.

Общо население на община Хасково 2007-2011 г.	
2007	97542
2008	97078
2009	96499
2010	95729
2011	94156

Население по населените места в община Хасково

Население в населените места в община Хасково 2001 и 2011 г.		
	2001	2011
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ХАСКОВО	99181	94156
ГР. ХАСКОВО	80303	76397
С. АЛЕКСАНДРОВО	272	293
С. БРЯГОВО	558	462
С. ВОЙВОДОВО	1175	1200
С.ВЪГЛАРОВО	624	664

С.ГАРВАНОВО	645	516
С.ГОЛЕМАНИЦИ	487	434
С.ГОРНО ВОЙВОДИНО	153	177
С.ГЪЛЪБЕЦ	317	302
С.ДИНЕВО	918	719
С.ДОЛНО ВОЙВОДИНО	204	226
С.ДОЛНО ГОЛЕМАНИЦИ	461	490
С.ЕЛЕНА	577	443
С.ЗОРНИЦА	261	249
С.КЛОКОТНИЦА	593	472
С.КНИЖОВНИК	600	590
С.КОЗЛЕЦ	418	440
С.КОНУШ	778	695
С.КОРЕН	391	406
С.КРИВО ПОЛЕ	935	911
С.ЛЮБЕНОВО	113	89
С.МАЛЕВО	1224	1179
С.МАНАСТИР	210	222
С.МАНДРА	478	477
С.МАСЛИНОВО	371	404
С.МОМИНО	27	20
С.НИКОЛОВО	324	249
С.НОВА НАДЕЖДА	715	467
С.ОРЛОВО	583	472
С.ПОДКРЕПА	216	250
С.РОДОПИ	151	120
С.СТАМБОЛИЙСКИ	831	850
С.СТОЙКОВО	200	179
С.ТЕКЕТО	488	463
С.ТРАКИЕЦ	626	530
С.УЗУНДЖОВО	1740	1778
С.ШИРОКА ПОЛЯНА	214	321

Население по възраст, местоживееене и пол към 01.2011 г.

**НАСЕЛЕНИЕ ПО ВЪЗРАСТ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ КЪМ
01.02.2011 ГОДИНА**

Възраст	Общо			В градовете			В селата		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
ОБЩИНА ХАСКОВО	94156	45452	48704	76397	36671	39726	17759	8781	8978
0-4	4567	2309	2258	3782	1926	1856	785	383	402
5-9	4443	2264	2179	3628	1843	1785	815	421	394
10-14	4377	2219	2158	3654	1838	1816	723	381	342
15-19	4989	2594	2395	4098	2102	1996	891	492	399
20-24	5143	2632	2511	4149	2113	2036	994	519	475
25-29	6211	3243	2968	5202	2677	2525	1009	566	443
30-34	7233	3619	3614	6188	3062	3126	1045	557	488
35-39	7493	3828	3665	6462	3257	3205	1031	571	460
40-44	6695	3383	3312	5645	2816	2829	1050	567	483
45-49	6521	3174	3347	5452	2616	2836	1069	558	511
50-54	7066	3510	3556	5871	2887	2984	1195	623	572
55-59	6930	3225	3705	5668	2590	3078	1262	635	627
60-64	6634	3041	3593	5261	2388	2873	1373	653	720
65-69	4834	2120	2714	3596	1565	2031	1238	555	683
70-74	3927	1633	2294	2767	1144	1623	1160	489	671
75-79	3540	1434	2106	2432	980	1452	1108	454	654
80-84	2381	864	1517	1705	607	1098	676	257	419
85 +	1172	360	812	837	260	577	335	100	235

За цялата община мъжете са 45 452, а жените 48 704. По-голямата част от мъжкото и женско население се намира в град Хасково, където делът на мъжете - 48 % е по-нисък от този в селата - 49,4 %. В селата живеят 8 781 мъже и 8 978 жени. Така на 1 000 мъже в селата се падат 1 014 жени, за разлика от града, където съотношението е по-голямо – на 1 000 мъже се падат 1 083 жени.

Социална характеристика на населението

Тенденцията на остаряване на населението води до промени в неговата основна възрастова структура - разпределението на населението под, във и над трудоспособна възраст. Към 1.02.2011 г. 63 % от населението в община Хасково, или 59 329 души, са в трудоспособна възраст. 51,7 % от тях са мъже, а останалите 48.3% - жени.

83,5 % от населението в трудоспособна възраст е в гр. Хасково, а в селата - 16,5 %. Населението под трудоспособна възраст е 14 249 души (15,1 %), а

над трудоспособна възраст – 20 578 души (21,85 %). С най-висок относителен дял на населението в трудоспособна възраст в област Хасково е община Хасково.

Възраст	Общо			В градовете			В селата		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо за община Хасково	94 156	45 452	48 704	76 397	36 671	39 726	17 759	8 781	8 978
Под трудоспособна	14 249	7 226	7 023	11 769	5 957	5 812	2 480	1 269	1 211
В трудоспособна	59 329	30 684	28 645	49 517	25 257	24 260	9 812	5 427	4 385
Над трудоспособна	20 578	7 542	13 036	15 111	5 457	9 654	5 467	2 085	3 382

Етнодемографска характеристика

Етнодемографската характеристика представлява самоопределението на населението по етнос. Най-многобройната етническа общност в община Хасково е българската. Към нея са се самоопределили 63 963, или 74,3 %

Етнически състав							
Населено място	Численост						
	Общо	Българи	Турци	Цигани	Други	Не самоопределят	Не отговорили
Общо	94 156	63 963	16 890	3 859	460	886	8 098
Хасково	76 397	54 869	12 507	691	400	709	7221
Войводово	1 200	189	643	316	50
Узунджово	1 778	1188	37	517	3	14	19
Малево	1 179	1116	8	11	8	6	30
Криво поле	911	420	4	392	25	4	66
Стамболийски	850	381	111	262	96
Динево	719	333	3	373	7
Конуш	695	444	4	241	..	3	3
Въгларово	664	456	137	5	64
Книжовник	590	519	8	18	35
Гарваново	516	407	3	100	6
Тракиец	530	196	288	40
	490	6	461	20	1

Долно Големанци							
Мандра	477	324	3		..	103	42
Клокотница	472	397	32	3	34
Орлово	472	300	122	5	44
Нова Надежда	467	305	..	152	7
Текето	463	4	431	23	..	5	..
Брягово	462	153	..	251	3	..	55
Елена	443	282	132	24
Козлец	440	35	321	15	68
Големанци	434	5	428
Корен	406	193	17	115	..	3	78
Маслиново	404	89	174	138	2
Широка поляна	321	..	309	9	2
Гълъбец	302	..	282	13
Александр ово	293	289
Подкрепа	250	206	..	35	8
Зорница	249	..	175	73
Николово	249	231	5	8	5
Долно Войводино	226	66	90	67	2
Манастир	222	130	82	8	2
Стойково	179	177	1
Горно Войводино	177	28	69	79	1
Родопи	120	111	..	3	4
Любеново	89	89
Момино	20	19

4.3 СГРАДЕН ФОНД

Описание

Община Хасково разполага със завиден сграден фонд. При някои общински сгради е предприето извършване на енергийно обследване за енергийна ефективност.

Подобряването на топлоизолацията, модернизирането на отоплителните инсталации, използването на слънчева енергия и т.н. могат да намалят

енергопотреблението в стария сграден фонд с около 50%. Външните стени на повечето стари сгради имат до 5 пъти по-големи топлинни загуби в сравнение с нормите за ново строителство. Повечето от сградите на общината са строени по времето, когато цената на енергията е била ниска и поради това външните ограждащи конструкции са причина за много недостатъци в сградите при експлоатацията им, по - съществените от които са увеличените топлинни загуби и поява на кондензат по вътрешните повърхности. Топлинните загуби понякога достигат до около 50% от общите топлинни загуби на сградите. Те се дължат предимно на ниските топлоизолационни качества на използваната дограма и некачествен монтаж, лошото физическо състояние на сградите и конструкциите – без стандартните изолации на покриви и стени, стари дограми, осветление с енергоемки светлоизточници, амортизирани отоплителни инсталации. Този сграден фонд ще съществува дълго и е необходимо да се вземат мерки за възстановяването му, ако за всеки конкретен случай това е икономически оправдано.

На територията на Община Хасково функционират – едно спортно, три средни и десет основни училища. В детските градини и училищата на територията на община Хасково са обособени и оборудвани здравни кабинети, в които работят медицински сестри и фелдшери.

Общият извод, който може да се направи е, че има потенциал за прилагане на мерки за енергийна ефективност в Община Хасково и всички тези мерки са възможни, но за реализирането им са необходими много средства.

Списък на сградите - общинска собственост:

Клиентски №	Обект
1000356345	ОП“ПОЧИВНО ДЕЛО“ -ХАСКОВО
1000921837	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „Н. Й. ВАПЦАРОВ“
1000925036	ЧИТАЛИЩЕ „РАЙНА КАНДЕВА“
1000925037	ЧИТАЛИЩЕ „ПРОБУДА“
1000925039	ЧИТАЛИЩЕ „ОТЕЦ ПАИСИЙ“
1000925047	ЧИТАЛИЩЕ „ОТЕЦ ПАИСИЙ“
1000925096	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „РЕПУБЛИКА“

1000925712	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ИЗГРЕВ“
1000925790	ОДПФЗ-ХАСКОВО ЕООД
1000927133	ОБЩИНА ХАСКОВО
1000927261	ГПЧЕ „ПРОФ.Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“
1000928021	ОУ“ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ“
1000928652	НЧ „ТОДОР ВЕЛЕВ“
1000930178	ОУ „ШАНДОР ПЕТЬОФИ“
1000930181	ОУ „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ“
1000930183	ОУ „СВ.СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
1000930186	СОУ „СВ. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“
1000930187	СУ „СТЕФАН КАРАДЖА“
1000930188	НУ „ГЕОРГИ САВА РАКОВСКИ“
1000930191	СОУ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“
1000930192	ОУ „ХРИСТО БОТЕВ“
1000930195	ОУ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“
1000930199	ОУ „СВ. СВ.КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
1000930202	ОБЕДИНЕНИ УЧЕНИЧЕСКИ ОБЩЕЖИТИЯ
1000930818	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“
1000930825	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „П.Р.СЛАВЕЙКОВ“
1000930952	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „Г. ТОПУЗОВ“
1000930953	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ИВАН ВАЗОВ“
1000931582	ОУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
1000936038	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „П.ЯВОРОВ“
1000971029	ОУ“ ХРИСТО БОТЕВ“- С.ДИНЕВО
1000971938	ЧИТАЛИЩЕ „НАУКА“
1000972725	ОУ „ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ“
1001035883	ОП ПОЧИВНО ДЕЛО-ХАСКОВО

1001052799	ОП „ ЕКОПРОГРЕС“ ОБЩИНА ХАСКОВО
1010122327	ОБЩИНА ХАСКОВО
1010122343	ОБЩИНА ХАСКОВО
1010136691	ОП „ПОЧИВНО ДЕЛО-ХАСКОВО“
1010159992	ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ „ФОРУМ“
1010165445	ОБЩИНА ХАСКОВО-СПЕЦИАЛИЗИРАНИ ИНСТИТУЦИИ
1010165457	ОБЩИНА ХАСКОВО-СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В ОБЩНОСТТА
1010224541	ОДЗ № 3 „ЗОРНИЦА“
1010224709	ОДЗ № 1 „ЯН БИБИЯН“
1010224845	О Д З № 19 „ЩУРЧЕ“
1010094104	НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ „ЗАРЯ“ 1858
1010099420	НЧ „ ПРОБУДА“ 1905
1010103775	ОДЗ №17 „ИГЛИКА“
1010103867	ДЕТСКА ГРАДИНА ПО ИЗКУСТВАТА
1010104015	ОДЗ № 20 „ВЕСЕЛИ ОЧИЧКИ“
1010104022	ОДЗ №16 „СЛАВЕЙЧЕ“
1010104060	ОДЗ 11 „ ЕЛХИЦА „
1010104071	ОБЕДИНЕНО ЗАВЕДЕНИЕ №15 „СЛЪНЦЕ“
1010104081	ОДЗ № 22 „ЗВЪНЧЕ“
1010104082	ОДЗ №18 „ОСМИ МАРТ“
1010112341	НЧ „ ЗАРЯ“ -1903
1010114947	ОП ПОЧИВНО ДЕЛО-ХАСКОВО
1010114953	ОП ПОЧИВНО ДЕЛО-ХАСКОВО
1010117093	С Б А Л О - ХАСКОВО ЕООД
1010118029	ОБЩИНА ХАСКОВО
1010118076	ОБЩИНА ХАСКОВО

1010118109	ОБЩИНА ХАСКОВО
1010118120	ОБЩИНА ХАСКОВО
1010120545	ОП ПОЧИВНО ДЕЛО-ХАСКОВО
1010121161	ОБЩИНА ХАСКОВО
1010122325	ОБЩИНА ХАСКОВО

Списък на сгради, сертифицирани по ЗЕЕ за Община Хасково, към 07.12.2018 г.

Име	Вид на сградата	Категория	№ серт.	Дата	Клас
ОБЕДИНЕНА БЪЛГАРСКА БАНКА	Друга нежилищна	А		07.03.2013	
НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ	Друга нежилищна	А		01.01.2016	В
ОМВ БЪЛГАРИЯ ООД	Търговска	Б		31.12.2013	
ЕМ-ТРЕЙД ООД	Производствена	Б		01.01.2008	
МАРЕВ ТЕЛЕКОМ ЕООД	Друга нежилищна	Б		27.11.2014	
ДС АСЕТ МЕНИДЖМЪНТ ЕООД	Друга нежилищна	Б		27.11.2014	
БЪЛГАРСКА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОННА КОМПАНИЯ ЕАД	Друга нежилищна	Б		30.12.2013	
БЪЛГАРСКА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОННА КОМПАНИЯ ЕАД	Друга нежилищна	А		10.02.2016	В
УНИКРЕДИТ БУЛБАНК АД	Друга нежилищна	Б		31.12.2014	С
МЕГА ИНЖЕНЕРИНГ	Производствена		038NEO001	15.02.2007	

4.4 ПРОМИШЛЕННОСТ

Благоприятното местоположение, природни ресурси, умерените климатични условия предоставят възможности за развитие на устойчива и разнообразна местна икономика. Високият дял на населението в трудоспособна възраст благоприятства за по-добрите икономически показатели в сравнение с други общини в региона.

Местната икономика въпреки развитието на средата и пазара е запазила своя традиционен характер в производството на вино, пиво, тютюн, месни и млечни продукти, мебели и др., стъпвайки на иновациите и технологичното развитие. Микро и малките фирми в общината заемат най-голям относителен дял в икономиката на общината. Основни индустрии в община Хасково са: преработваща промишленост, производство на машинни части, мебелна промишленост, тютюнева промишленост, хранително-вкусова промишленост, винопроизводство, шивашка промишленост. Община Хасково е един от основните центрове на българското машиностроене за хранително-вкусова промишленост.

На територията на община Хасково има значителен брой фирми, които работят в сферата на преработката на месо, мляко и др. - различни млекопреработвателни предприятия, многобройни фирми за месо и месопреработка, които изкупуват животинската продукция от производителя и я предлагат във вериги местни магазини и др.

По данни на Общината, основните предприятия на нейната територия са:

Предприятие	Дейност
„Родина - Хасково“ АД	Хранителна индустрия
„Тракия комерс“ АД	Мелници, хлебопекарни, фуражни цехове, линии за преработка на черупчести пловодве, линии за сухи смеси
„Калинови консулт“	Пълен инженеринг в областта на хранително-вкусовата промишленост и вентилационно-климатичните инсталации
„Донидо“ ООД	Най-големия производител на линии и компоненти за млечната индустрия в България.

„Ерато Холдинг“	Лидер на пазара за отоплителни и битови уреди
„ІВІ“ - Хасково	Производство на кафемелачки и барово обзавеждане.
„ПИМ“ ООД	Проектиране, производство и монтаж на съоръжения за хранително-вкусовата промишленост.
„Хранмаш инженеринг“ ЕООД	Производство на сладкарски изделия
„Хидропластформ“	Производство на сладкарски изделия
„Химмаш“ АД	Производство на топлоомбеници, резервоари за въздух и газове.
„ЗММ Хасково“	Производство на четиристранно-фрезови машини за дървена дограма със стъклопакет.
„Класик“	Мебелна промишленост
„Новел“	
„Ерато-Лес“	
„Мир“ АД	Български производител на висококачествени мъжки и детско=юношески ризи и дамски блузи.
„Алиана-Васил Захариев“ ЕТ	Производител на полиестерна и силиконова вата, силиконов пух, ваталин, олекотени завивки, спално бельо.
„Дерони“ ООД	Производство и търговия на артикули от хранително-вкусовата промишленост.
„Сварекс“ ЕООД	Производител на местни продукти, колбаси и деликатеси.

„Ролимг-Л“ ЕООД	Търговия на едро и дребно на строителни материали, ВиК и ел. Материали, инструменти, всичко за банята.
„Косер“ АД	Вносител на авточасти
„Елица“	Мебелна верига - производство и търговия.
„Елкомс 2000“ ООД	Работи в областта на дистрибуцията и сервиза на електронни касови апарати, електронни везни, изграждане на пос системи.
„ВЕГАС-ПИК“ ЕООД	Търговия с мебелни консумативи и аксесоари

Запазвайки традиционния облик на Общината в сферата на производството на машини за хранително-вкусовата промишленост по отношение на ДМА, произведена продукция, приходи от дейността и печалбата на машиностроителните предприятия, секторът е водещ и показва добри нива спрямо останалите. Представители на този вид промишленост са фирми лидери на българския и чуждестранен пазар. „Родина - Хасково” АД е един от водещите български производители в областта на оборудване за хранително-вкусовата промишленост. Основен предмет на дейността на дружеството е проектно-конструкторска, производствена, монтажна и сервизна дейност в областта на хранителната индустрия. В „Родина – Хасково“ работят 130 служители. Компанията реализира продукцията си в страната и във Франция, Италия и Русия. „Тракия комерс” АД с предмет на дейност - мелници, хлебопекарни, фуражни цехове, линии за преработка на черупчести плодове, линии за сухи смеси, оборудване за зърнобази, линии за сушене на плодове, зеленчуци, тороразпръсквачки, машини за обезаразяване на семена и др. „Калинови консулт” е водач в пълния инженеринг в областта на хранително-вкусовата промишленост и вентилационно-климатичните инсталации. Представител на производство на машини и инсталации за преработка на мляко е „Донидо“ ООД, която е и най-големият производител на линии и компоненти за млечната индустрия в България. В компанията работят 108 специалисти. „Донидо“ разполага със завод в Хасково, където се проектират и произвеждат машини за транспортиране на мляко, приемане, измерване, филтриране и охлаждане, пастьоризиране, производство на сирена, производство на сметана, масло, извара, прясно и кисело мляко. Дружеството реализира продукцията си в

България, Русия, Украйна, Беларус, Литва, Сирия, Албания, Македония, Мароко, Мозамбик, Турция, Германия, Алжир и др. „Ерато Холдинг“ е лидер на пазара за отоплителни и битови уреди. Фирмата „ІВІ“ - Хасково работеща в сферата на производството на кафемелачки и барово обзавеждане също е един от основните представители на машиностроенето в общината. „ПІМ“ ООД се занимава с проектиране, производство и монтаж на съоръжения за хранително-вкусовата промишленост. „ПІМ“ разработва и произвежда широка гама от оборудване за следните индустрии - месопреработване, млекопреработване, хлебопроизводството, винарство. В дружеството работят 254 служители. Около 20% от продукцията се реализира на вътрешния пазар, а 80% на външния. Представител в сферата на инсталациите и линии за производство на сладкарски изделия и хляб е “Хранмаш инженеринг ЕООД”, “Хидропластформ” и др. Всяка една от посочените по-горе фирми е традиционен участник и носител на награди от национални и международни изложби и панаири, с утвърдено име и марка на пазара. Други големи предприятия в сферата на машиностроенето са “Химмаш” АД с основна дейност производство на топлообменници, резервоари за въздух и газове и др. и завода за металорежещи машини. „ЗММ Хасково” АД произвежда основно четиристранно-фрезови машини за дървена дограма със стъклопакет, многолистов циркуляр. От 2011 година усилено се занимава с производството на машини за биомаса-дробилни и пелетмашини. ЗММ Хасково поддържа дългогодишно бизнес сътрудничество с фирми от Испания, Италия, Австрия, Чехия, Русия, Англия. В компанията работят 86 души. Общинският център е един от основните центрове на българското машиностроене за хранително-вкусова промишленост. Общият брой на фирмите в град Хасково, занимаващи се с производство на машини и оборудване е 28.

Мебелната промишленост е представена от няколко основни мебелни фирми: “Класик”, “Новел”, “Ерато – Лес” и други. Много добре развити са отраслите **шивашка и трикотажна промишленост**, където функционират както големи дружества, така и множество малки и средни предприятия. Предвид качеството на произвежданата продукция от фирмите в този бранш, много от тях се разрастнаха през последните години и се наложиха на пазара с утвърдено име и марка на производството си. Такива са “Мир”, “Бени”, “Делена” и др. „Мир” АД е утвърден български производител на висококачествени мъжки и детско-юношески ризи и дамски блузи. Капацитетът на фирмата е 40 000 изделия на месец, а броят на заетите е 256 души. „Алиана - Васил Захариев“ ЕТ е производител на полиестерна и силиконова вата, силиконов пух и силиконов пух на гранули, ваталин,

олекотени завивки, спално бельо. В „Алиана - Васил Захариев” работят 86 души. Общият брой на фирмите в град Хасково, занимаващи се с производство текстил е 34. **Текстилната промишленост**, в частност шивашкото и трикотажно производство е и отрасълът, в който са създадени най-много предприятия от чужди инвеститори. Типичен пример в това отношение са “Елмаз текс” и “Еко текс”, разкрили много работни места и произвеждащи продукция предимно за износ.

В областта на **химическата промишленост** също има предприятия, функциониращи на територията на общината в гр. Хасково. С основен предмет на дейността производство на изкуствени торове 5 предприятия. Характерно за този вид промишленост е, че няма средни и големи предприятия, а те са разпределени в микро и малки предприятия.

Хранително-вкусовата промишленост е представена от хлебопроизводство и сладкарство, месопреработвателна промишленост, винопроизводство, пивопроизводство, млекопреработвателна, тютюнева и консервна промишленост. В областта на хлебопроизводството и сладкарството работят множество частни фирми, хлебопекарни и сладкарски цехове, със сравнително модерно технологично оборудване, които произвеждат разнообразна по асортимент продукция. Същата е ситуацията и с фирмите за месо и млекопреработка. В общината съществуват малки цехове за преработка на месо и месни продукти, мандри за производство на сирене, кашкавал и масло, оборудвани със съвременна техника и произвеждащи продукция с висок капацитет и качество, отговарящо на съвременните европейски стандарти. В общинския център функционират и някои утвърдени фирми в сферата на консервната промишленост (един традиционно развит подотрасъл за областта, предвид факта, че регионът е известен в цялата страна с голямото си производство на качествени плодове и зеленчуци) като “Дерони” ООД и “Югоплод” ООД. „Дерони“ ООД се занимава с производство и търговия на артикули от хранително-вкусовата промишленост. „Дерони“ използва напълно автоматизирана производствена линия за изработване на всеки от продуктите си. Основният фокус на „Дерони” е българският пазар, но фирмата изнася продукция и за чуждите пазари: Русия, Германия, Хърватска, Чехия, Гърция, Англия, САЩ и Израел. Във фирмата работят 150 служители. „Винпром Шато Аида - Хасково“ разполага с две винарни - Винарска изба в Хасково и изба за маркови вина в с. Стамболово. „СВАРЕКС” ЕООД работи като производител на месни продукти, колбаси и деликатеси. Общият брой на фирмите, в град Хасково, в отрасъл храни, напитки и тютюневи изделия е 92.

Многоотрасловата структура на индустриалното състояние в общината, концентрирана в общинския център, създава образа на Хасково като промишлено средище в областта на машиностроенето, ХВП, шивашка и трикотажната промишленост. Традиционното за региона пивопроизводство и винопроизводство заемат своя дял във формирането на местна Наличието на различни борси за плодове и зеленчуци, храни на едро, строителни материали и др. в индустриалната зона на Хасково предполагат поддържането на важната ѝ роля в развитието на търговията с широкия асортимент на предлаганите стоки. Един от представителите на търговията на едро и дребно в общината е „Ролинг-Л“ ЕООД, която се занимава с търговия на едро и дребно на строителни, ВиК и ел. материали, инструменти, всичко за банята и ремонт на дома, както и с разносна дейност. Разполага със складова и търговска площ над 3 000 кв.м и магазини на територията на гр. Хасково. Верига хранителни магазини „Килера“-Хасково е разпространена в града, където предлагат хранителни стоки, стоки за бита и др. Фирма „Атали“ ООД е специализирана в търговията на неръждаемите стомани и консумативите за тях. Фирма „КОСЕР АД“ е вносител на авточасти с представител на търговската верига и в Хасково. Мебелна верига „Елица“, която произвежда и продава мебели, разполага с магазин в Хасково, където предлагат различни видове мебели. „Елкомс 2000“ ООД е фирма в областта на дистрибуцията и сервиза на електронни касови апарати с фискална памет, електронни везни, изграждане на пос системи, системи за отчитане на продажбите на течни горива. „ВЕГАС-ПИК“ ЕООД е фирма работеща в областта на търговията с мебелни консумативи и аксесоари. В града има големи магазини за бяла и черна техника, които са специализирани в предлагането на мебели, електроника, компютри, битова и бяла електродомакинска техника. Магазини „Техномаркет“ и „Технополис“ предлагат разнообразен асортимент от техника за бита, офис оборудване, телекомуникационни продукти и др. „T&G master clean“ е водеща фирма в продажбите на химически тоалетни кабинни, душове, мобилни мивки, мобилни огради и вакумни системи. Географската близост на Общината с Турция и Гърция предполага добре развита търговска мрежа, търговски обекти в областта на търговията на едро и дребно. Добре развитата търговска мрежа напълно задоволява нуждите на населението в общината. В град Хасково функционират търговски центрове, зеленчуков пазар, пазар за промишлени стоки, пазар за животни. Изграденото тържище за плодове, зеленчуци и цветя “Марица” обслужва цялата област. В град Хасково функционират магазини на много търговски вериги.

та икономика.

Горско стопанство

На територията на област Хасково горскостопанската дейност е съсредоточена в три поделения - ДГС Хасково, Свиленград и Ивайловград и едно ДЛС Тополовград. Административните граници на ТП "Държавно горско стопанство Хасково" съвпадат с общините Хасково, Димитровград, Харманли, Симеоновград, Минерални бани, Стамболово и Маджарово. Седалището на стопанството е в гр. Хасково. Общата площ на горските територии е 914 120 дка, от която залесена - 795 520 дка. С най-висок дял са държавните и горски територии - 35,6 %, а с най-нисък са гори на Министерство на околната среда и водите - 0,01 % от горските територии към ДГС Хасково.

Площ на горски територии при ДГС Хасково /дка/	
Държавни горски територии	325730
Общински горски територии	500660
Собственост на физически лица	33990
Собственост на юридически лица	7490
Собственост на религиозни организации	3990
Гори в ССФ	42130
Гори на МОСВ	130
Общо:	914 120 дка

Услуги

Като цяло сферата на услугите в община Хасково е добре устроена и предлагаща на местното население различни видове дейности в сферата на информационните услуги, интернет доставка, банково дело, операции с недвижими имоти, консултиране и др. Въпреки икономическата криза, в сектора на специализираните услуги се забелязва растеж и повишен потребителски интерес към тях. Банковата мрежа, която е представител на сектора на специализираните услуги, подпомага икономиката в общината, като предлага разнообразие от съвременни финансови услуги. В града функционират офиси на: Уни Кредит Булбанк, Алианц Банк България, Банка ДСК, Банка Пиреос, Райфайзенбанк, Обединена Българска банка, Централна Кооперативна банка, Сибанк, Инвестбанк АД, Интернешънъл Асет Банк, Прокредит банк, Тексим Банк, Първа Инвестиционна банка,

Юнионбанк, Societe Generale Експресбанк, БНП Париба Лични Финанси, Търговска Банка Д АД и др.

Фирмите, предоставящи таксиметрови услуги на територията на Общината са ЕМ Комфорт ООД, Скай такси, Флирт такси, Класик такси и много други еднолични превозвачи.

Туристическо развитие

През последните години туризмът се очертава като отрасъл с нарастващо значение за община Хасково. На територията на Общината има условия за развитие на туризъм, свързан с бизнес посещения, провеждане на спортни или културни прояви, както и обслужването на транзитно преминаващите по път Е-80, които се явяват потенциални потребители на туристическия продукт. Като областен и бизнес център, Хасково е от голямо значение по отношение на информационното и рекламно осигуряване на района.

4.5 Инфраструктура

Транспортна инфраструктура

Пътищата на територията на общината образуват единна пътна мрежа и служат предимно за превоз на пътници и товари. Пътната мрежа се развива съобразно транспортните и социалните потребности на обществото, инфраструктурата на населените места и изискванията на нормативните актове, свързани с националната сигурност, опазването на околната среда и безопасността на движението. Пътната мрежа на територията на Община Хасково е с дължина 269,16 км, от които 106,44 км са общински пътища и 155,46 км са републикански пътища.

Републиканската пътна мрежа осигурява транспортни връзки от национално значение и маршрути от национален интерес. Тя се управлява от Агенция пътна Инфраструктура. Дължината на републиканските пътища на територията на Област Хасково е 1062.441 км, разпределени както следва: Автомагистрала „Марица” - 20.7 км и 3.8 км пътни връзки към нея; първокласни пътища - 169.930 км; второкласни пътища - 147.641 км и третокласни пътища - 720.370 км.

Общинските пътища са свързани с републиканските пътища или с улиците в населените места. Общинските пътища са от местно значение и осигуряват маршрути от общински интерес. Те са част от местната пътна мрежа, в която се включват и частните пътища.

В общ преглед инфраструктурата на територията на общината е представена от МЕЖДУНАРОДНИ ПЪТИЩА: Централна Европа - Калотина - Капитан Андреево - Истанбул, Близкия Изток, Азия и Северна Африка, Северна Европа - Русе - Горна Оряховица - Хасково - Свиленград – Средиземноморието; МЕЖДУНАРОДНИ ТРАНСПОРТНИ КОРИДОРИ: 4, 8, 9, и 10; ПЪРВОКЛАСНИ Пътища: транспортен коридор “Европа-Азия” включва първокласния път Е-80 и магистралната ЖП линия Е-70С. Железопътният транспорт е представен от: София – Хасково - Свиленград (I категория), Русе – Хасково - Подкова (IV категория).

В гр. Хасково уличната мрежа е в задоволително състояние. В селата в община Хасково състоянието на уличната мрежа е значително по-лошо, като основните улици в повечето села се нуждаят от рехабилитация, а обслужващите улици се нуждаят от изграждане на изцяло нова настилка. Ръководството на общинската администрация трудно успява да заделя средства от общинския бюджет, поради което се налага да се търсят други механизми за финансиране на тези дейности.

Гордост за гр. Хасково е наличието на тролейбусна мрежа и тролейбусен транспорт, с които оперира търговското дружество „Тролейбусен транспорт“ ЕООД. С въведените, през м. юни 2013 г., изменения и

допълнения в Закона за енергетиката, дружеството, в качеството си на потребител на електрическа енергия за небитови нужди, е задължено да закупува необходимата за осъществяване на дейността му електрическа енергия от свободния пазар на електроенергия.

Количествата потребена електрическа енергия от „Тролейбусен транспорт“ ЕООД са, както следва:

- за 2016 г. – 294,111 MWh на обща стойност 57 060 лв. или средно на месец 4 800 лв.;
- за 2017 г. – 289,689 MWh на обща стойност 55 747 или средно на месец 4 645 лв.;
- за 2018 г. – 314,693 MWh на обща стойност 64872 лв. или средно на месец 5 406 лв.

От м. август 2015 г. „Тролейбусен транспорт“ ЕООД е сключило договор за доставка на ел. енергия от свободния пазар.

Хронология на цената на ел. енергия „средно напрежение“ на свободен пазар:

08.2015 г. – 74 лв. на MWh;

08.2016 г. – 69 лв. на MWh;

08.2017 г. – 77,33 лв. на MWh;

08.2018 г. – 88,77 лв. на MWh.

От 01.01.2019 г. с анекс към договора за доставка на ел. енергия цената е изменена на 116,72 лв. на MWh.

Ясно се очертава тенденция на трайно покачване на цената на електрическата енергия, като от 2015 г. до 2018 г. увеличението е с 31 %.

Възможните варианти за намаляване на нивата на енергопотребление са свързани с оптимизация на маршрутното разписание, съобразена с пътничкопотока; закупуване на нови тролейбусни мотриси; търсене на алтернативни решения за замяна на екологично чистия тролейбусен транспорт с екологично чисти автобуси, работещи на природен газ.

Железопътна инфраструктура

През територията на Общината преминават 2 ж.п. линии в посока София – Свиленград (I категория) и Русе – Подкова (IV категория). Общата дължина на ЖП мрежата е 38 км, а ширината е 430 мм. Един от най-важните проекти, които трябва да бъдат заложили в следващия програмен период на ЕС е пускането на железопътна линия от Хасково до Гърция. В момента няма пряка жп връзка от Хасково до Гърция. Преминава се през Турция.

Строителството на подобно съоръжение ще подобри транспортните и търговските връзки между двете държави.

Общинският център има удобен градски транспорт, свързващ кварталите на града и индустриалните зони, където се намират по-големите фирми. Също така предлага възможности за международен пътнико поток и превоз през градската автогара, а географското разположение на общината предполага определянето на Хасково като транспортен център от първи ранг.

Имайки предвид наличието на жилищни квартали, индустриални зони, централна градска част, зони за отдих, от изключително значение за придвижването на местното население е масовият обществен пътнически транспорт. Автобусната мрежа свързва всички квартали на Хасково с градския център и помежду им. Освен това се обслужват всички населени места в рамките на общината. Общественият транспорт в Хасково се състои от автобусна и тролейбусна мрежа. Градският транспорт има 7 автобусни и 3 тролейбусни линии.

Енергийна инфраструктура

Електроенергийната инфраструктура на територията на Община Хасково се състои от въздушни и кабелни електропроводни линии – високо и средно напрежение, както и от четири подстанции 110/20 kV. Три от тези подстанции са разположени в общинския център, където са съсредоточени и по-големите товари, а отговорността за тяхното стопанисване и управление носят дружествата „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД – за изводите с ниво на напрежение 110 kV и „ЕВН България Електроразпределение“ АД – за изводите с ниво на напрежение 20 kV.

Градската част се захранва от подстанции „Хасково“, „Димитър Канев“ и „Капитан Петко“. Подстанциите са свързани двустранно в районната мрежа 110 kV, което позволява по-голяма сигурност и резервиране при аварии в електрозахранването.

На територията на Община Хасково няма изградени и въведени в експлоатация енергийни обекти за производство на електрическа енергия от конвенционални горива /въглища, природен газ/.

Сравнително слабо е нивото на оползотворяване на енергията от възобновяеми източници, в частност на енергията от възобновяем източник „слънце“, характерна за региона, за целите на производство на електрическа енергия, както и за битово-горещо водоснабдяване. На територията на Общината има изградени и въведени в експлоатация две по-големи фотоволтаични централи с обща инсталирана мощност 5,734 MW. Има и монтирани инсталации с обща инсталирана мощност до 30 kW.

Няма данни за оползотворяване на животинска и растителна биомаса за енергийни цели.

Комуникационна инфраструктура

Развитието на телекомуникационната мрежа в община Хасково представлява ключов фактор за изграждането ѝ като съвременна европейска административна единица. Изключително важно за местното население е свързаността за изграждането на едно информирано и отворено общество. Възможността за частна инвестиция в този сектор е надеждна и перспективна. Степента на изграденост, архитектурата на мрежата, качеството на телекомуникационните услуги обуславят технологичната свързаност на общината и развитието ѝ в тази насока. Към настоящия момент има значително развитие на пазара на далекосъобщителни услуги, откриване на нови телефонни постове, нарастване броя на абонатите с пълен междуселищен и международен достъп, предлагане на аналогови и цифрови линии, разширяване предлагането на допълнителни услуги на абонатите на цифрови постове, достъп до Интернет и др.

5. Политика по енергийна ефективност

Изпълняваните дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност на територията на Община Хасково са насочени към постигане на определени цели и приоритети, заложи в Общинския план за развитие на Община Хасково за периода 2014-2020 г., както и в други стратегически документи.

Водещата идея в общинската програма за енергийна ефективност е чрез система от енергоспестяващи дейности на местно ниво, в т.ч. и оползотворяването на енергия от възобновяеми източници за задоволяване на енергийните потребности на сгради и на обитателите в тях, да се намалят разходите за горива и енергия.

С общинската програма по енергийна ефективност се цели:

- намаляване на топлинните загуби в сградите и подобряване на енергийните им характеристики чрез саниране;
- ефективно използване на енергийните ресурси за отопление чрез въвеждане на отоплителни системи с висока ефективност;
- замяна на горива с ниска крайна ефективност с такива с по- висока;
- изграждане/ монтаж на системи и инсталации за оползотворяване на енергия от възобновяеми източници;

- модернизиране и повишаване енергийната ефективност на осветлението в общинските обекти без да се намалява нивото на осветеност и качеството на осветлението;
- подобряване на енергийната ефективност при уличното осветление.

Постигането на заложените в настоящата Програма за енергийна ефективност цели е свързано с:

- извършване на ежегодни анализи на енергийното потребление в сгради-общинска собственост и на системите за изкуствено външно осветление /улично и парково/. Анализите имат за цел да се установи кои точно обекти-общинска собственост, имат най-високи нива на енергопотребление и поради това следва да бъдат приоритет при реализацията на енергоспестяващи мерки от страна на Общината. Анализите следва да се изготвят от вписаните в нарочни регистри на Агенция за устойчиво енергийно развитие /АУЕР/ лица, които имат право да извършват обследване за енергийна ефективност на сгради и на промишлени системи и външно изкуствено осветление. Като основа за извършване на анализа, се използват данните от търговците с енергия /краен снабдител с електрическа енергия и търговец с природен газ/, предоставяни от тях въз основа на изготвяне на месечни и годишни енергийни баланси, включващи закупуваната и продаваната енергия по реда на чл. 63, ал. 2, т. 4 от ЗЕЕ /данни от „ЕВН България Електроснабдяване“ ЕАД относно енергопотреблението на общинските обекти по месеци за календарната 2018 г.– приложени/;
- извършване на обследвания /заснемане на актуалните нива на енергопотребление/ за енергийна ефективност на сгради-общинска собственост преди изпълнението на енергоспестяващи мерки в тях;
- извършване на обследване за енергийна ефективност на уличното осветление преди изпълнението на енергоспестяващи мерки;
- въвеждане на предписаните от обследванията по енергийна ефективност енергоспестяващи мерки;
- извършване на последващи обследвания – след изпълнение на мерки за повишаване на енергийната ефективност.

Последващите обследвания за енергийна ефективност имат две основни задачи:

- извършване на оценка за енергийни спестявания с цел снабдяване на лицето, направило инвестицията в енергоспестяващите мерки

/собственика на сградата или трето лице/, с удостоверение за енергийни спестявания и/ или

- издаване на сертификат за енергийни характеристики на сградата, удостоверяващ достигнатия в резултат на изпълнени енергоспестяващи мерки по дадена сграда нов клас на енергопотребление на тази сграда по скалата за класовете на енергопотребление.

Оценката за енергийни спестявания служи, като основа за попълване и подаване на заявление до Изпълнителния директор на АУЕР за издаване на удостоверение за енергийни спестявания. Съгласно сега действащия ЗЕЕ, удостоверенията за енергийни спестявания представляват търгуеми финансови инструменти и могат да бъдат продадени, а в резултат от това Общината може да си възвърне направените в тези мерки инвестиции ако не изцяло, то поне частично.

Сертификатът за енергийни характеристики е неразделна част от техническите паспорти на сградите и замества т.нар. „енергиен паспорт“. Сертификатът за енергийни характеристики се издава по реда и при условията на Наредба № Е-РД-04-2 от 22.01.2016 г. за показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на сградите, издадена от министъра на енергетиката, а техническият паспорт на сградата – при спазване на Наредба № 5 от 28.12.2006 г. за техническите паспорти на строежите, издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Една от основните задачи, които стоят за решаване пред Община Хасково е въведеното с Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност и ЗЕЕ (в сила от 15.05.2015 г.) изискване по отношение на общините с население над 20 000 души за повишаване на енергийната ефективност на уличното и парковото осветление.

В края на 2016 г. приключи и периода на действие на индивидуалните цели за енергийни спестявания на общинските и областните администрации в качеството им на задължени лица по силата на ЗЕЕ от 14.11.2008 г., въвеждащ в българското законодателство разпоредбите на Директива 2006/32/ЕО относно енергийната ефективност при крайното потребление на енергия и предоставянето на енергийни услуги, отменен с влезлия в сила на 15.05.2015 г. нов ЗЕЕ. До края на м. март 2017 г., общините, в качеството си на задължени лица по смисъла на вече отменения ЗЕЕ, отчетоха изпълнението на възложените им за изпълнение от държавата индивидуални

индикативни цели за енергийни спестявания, които трябваше да бъдат реализирани до 31.12.2016 г.

Като задължени лица, общините, както и органите на държавна власт, бяха длъжни да изготвят и изпълняват планове за действие по енергийна ефективност с фиксирани цели за енергийни спестявания и крайни срокове за реализацията на тези цели. Тъй като по настоящия ЗЕЕ, общините вече не са задължени лица и не са отговорни за изпълнението на националната задължителна цел енергийни спестявания на Република България, стратегическите документи, които са длъжни да изготвят общините, в качеството си на собственици на сгради с разгъната застроена площ над 250 кв.м. и на улично осветление, носят наименованието програми по енергийна ефективност и имат за цел да очертаят основните стратегически приоритети на дадена община в областта потреблението на енергия и енергийната ефективност, както и възможните варианти за намиране и осигуряване на финансиране на изпълнението на отделни видове дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност.

Общината е в състояние да упражнява контрол върху редица дейности, водещи до повишаване на енергийната ефективност, да взема стратегически решения, свързани с това и в границите на своите компетенции да налага на инвеститорите изпълнения на мерки с подобен характер. Основни инструменти за това могат да бъдат:

- одобряване на устройствени планове;
- използване на екологично съобразени технологии;
- насърчаване на частната инициатива, свързана с реализиране на енергоефективни мероприятия.

Тук действията могат да бъдат насочени в две посоки:

1/ Общината да оказва влияние върху крайните клиенти на енергия – промишлени предприятия, търговски обекти, домакинства, чрез провеждане на информационни кампании по енергийна ефективност и предоставяне на стимули за намаляване на потреблението на енергия;

2/ Общината да изпълнява съвместни дейности със задължените лица – търговци с енергия.

6. Мрежова инфраструктура. Състояние на енергийното потребление

Дейностите по пренос и доставка на електрическа енергия по мрежата с ниво на напрежение от 110 kV до 400 kV /киловолта/, представляваща

част от електроенергийната система на Република България и находяща се на територията на Община Хасково, се осъществяват съответно от „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД, Мрежови експлоатационен район – Хасково и „Национална електрическа компания“ ЕАД.

Дейностите по пренос и разпределение на електрическа енергия по разпределителната електрическа мрежа /мрежа „средно и ниско напрежение“; реперно напрежение за дефиниране на мрежа „средно напрежение“ и мрежа „ниско напрежение“ е ниво на напрежение 20 kV/ се осъществяват съответно от лицензиантите за този вид дейности на територията на Югоизточна България - „ЕВН България Електроразпределение“ АД и „ЕВН България Електроснабдяване“ АД. Годишното потребление на електрическа енергия на общинските сгради, в МВч, от 2015 г. до 2017 г. включително, възлиза на приблизително на:

Година	Потребление на ел. енергия в МВч.
2015 г.	9 747 МВч.
2016 г.	9 309,4 МВч.
2017 г.	9 097 МВч.

Електропреносната и електроразпределителната мрежи в общината са добре развити и оразмерявани за товари, по-големи от настоящите, като има възможност за допълнително натоварване при необходимост. Състоянието в общи линии е добро, като най-често се налагат ремонти на мрежата „ниско напрежение“ в селата и кабели 20 kV в град Хасково.

Лицензия за обособена територия за дейността „снабдяване с природен газ“ на територията на Община Хасково е издадена на търговското дружество „СИТИГАЗ БЪЛГАРИЯ“ ЕАД.

Консумацията на природен газ в обществено-административни обекти /сгради за обществено обслужване/ за периода 2016, 2017 и 2018 г., в куб. м., е, както следва:

1. ПГ по транспорт „Н. Й. Вапцаров“:
2016 - 10, 240;
2017 – 0;
2018 – 0.
2. ЦПЛР „Обеднени уч. общежития“:
2016 – 28, 554;
2017 – 45, 957;
2018 – 42, 567.

3. ПМГ „Академик Б. Петканчин“:
2016 – 18, 645;
2017 – 22, 435;
2018 – 19, 522.
4. СУ „Стефан Караджа“:
2016 – 19, 378;
2017 – 20, 355;
2018 – 22, 953.
5. ОУ „Христо Смирненски“:
2016 – 39, 905;
2017 – 47, 009;
2018 – 49, 876.
6. ПГМЕТ „Стойчо и Кица Марчеви“:
2016 – 32, 790;
2017 – 44, 121;
2018 – 28, 576.
7. ДГ № 1 „Ян Бибиян“:
2016 – 7, 156;
2017 – 7, 604;
2018 – 7, 215.
8. СУ „Св. Паисий Хилендарски“:
2016 – 32, 231;
2017 – 35, 996;
2018 – 30, 014.
9. Община Хасково:
2016 – 15, 954;
2017 – 17, 276;
2018 – 15, 513.
10. ДЦДУ „Марина“:
2016 – 9, 078;
2017 – 13, 586;

2018 – 14, 029.

11.НУ „Г.С. Раковски“:

2016 – 2, 657;

2017 – 7, 258;

2018 – 8, 531.

12.СУ „Васил Левски“:

2016 – 10, 133;

2017 – 29, 737;

2018 – 33, 235.

13.ОУ „Никола Вапцаров“:

2016 – 5, 924;

2017 – 18, 701;

2018 – 17, 458.

14.ЕГ „Проф. Д-р Асен Златаров“:

2016 – 5, 865;

2017 – 17, 193;

2018 – 21, 713.

15.ДГ № 16 „Славейче“:

2016 – 4, 073;

2017 – 13, 552;

2018 – 13, 422.

16.ДГ № 3 „Зорница“:

2016 – 1, 141;

2017 – 4, 385;

2018 - 7, 670.

17.ДГ № 18 „Осми март“:

2016 – 2, 100;

2017 – 8, 314;

2018 – 13, 683.

18. Регионална библиотека:

2016 – 5, 093;
2017 – 17, 723;
2018 – 16, 999.

19. ПГТАТ „Никола Й. Вапцаров“

2016 – 9, 117;
2017 – 31, 995;
2018 – 35, 005.

20. ОП „Младежки център“

2017 – 3, 601;
2018 – 12, 427.

21. ОУ „Св. Иван Рилски“:

2017 – 8, 731;
2018 – 24, 656.

22. ОУ „Шандор Петьофи“

2017 – 3, 861;
2018 – 13, 501.

23. ДГ № 11 „Елхица“ /сграда „Елхица“/:

2017 – 1, 106;
2018 – 5, 744.

24. ДГ № 11 „Елхица“ /сграда „Радост“/:

2017 – 1, 528;
2018 – 8, 041.

25. ДГ № 15 „Слънце“:

2017 – 2, 056;
2018 – 17, 441.

26. ДГ № 19 „Щурче“:

2017 – 0;
2018 – 7, 147.

- 27.ДГ „Весели очички“ /детска ясла/:
2017 – 433, 0;
2018 – 5, 598.
- 28.ДГ „Весели очички“ /детска градина/:
2018 – 6, 940.
- 29.ПГДС „Цар Иван Асен II“:
2018 – 5, 965.
- 30.ПГДС „Цар Иван Асен II“ /работилница/:
2018 – 195,0.
- 31.ДГ № 16 „Славейче“ /сграда „Ежко Бежко“/:
2018 – 2, 803.
- 32.ДГ № 22 „Звънче“:
2018 – 3, 094.
- 33.ОНЧ „Заря – 1858 г.“:
2018 – 1,578.

Справка за изразходено течно гориво за транспорт и твърдо гориво за отопление на учреждения /за 2015, 2016, 2017 г./

1. Община Хасково:

а/ дизел:

2015 – 25310 л.;

2016 – 13286 л.;

2017 – 14917 л.

б/ бензин:

2015 – 23251 л.;

2016 – 14347 л.;

2017 – 12576 л.

2. ОП „Екопрогрес“:

а/ дизел:

2015 – 56367 л.;

2016 – 61780 л.;

2017 – 62253 л.

б/ бензин:

2015 – 14056 л.;

2016 – 14533 л.;

2017 – 15010 л.

в/ Газ пропан бутан:

2015 – 8390 л.;

2016 – 8700 л.;

2017 – 9010 л.

3. ОП „Общинско лесничейство“:

а/ дизел:

2015 – 1144 л.;

2016 – 1406 л.;

2017 – 1378 л.

б/ бензин:

2015 – 5363 л.;

2016 – 6208 л.;

2017 – 6050 л.

в/ дърва за огрев:

2016 – 245 пр.м.3;

2017 – 175 пр.м.3;

2018 г. – 301 пр.м.3.

4. ОП „Спорт и отдих“:

а/ дизел:

2015 – 867 л.;

2016 – 953 л.;

2017 – 462 л.

б/ бензин:

2015 – 50 л.;
2016 – 473 л.;
2017 – 473 л.;

в/ Газ пропан бутан:

2015 – 0 л.;
2016 – 0 л.;
2017 – 323 л.

5. Дом за стари хора:

а/ дизел:

2015 – 668 л.;
2017 – 811 л.;
2018 – 923 л.

б/ Гориво за отопление /дизел/:

2015 – 35023 л.;
2016 – 35671 л.;
2017 – 33797 л.

7. Цел и обхват

Основната цел на разработването на програмите за енергийна ефективност е да бъдат идентифицирани възможните дейности и мерки, които да доведат до енергийни спестявания, както и проектите за тяхното изпълнение.

В последните години значително внимание се отделя на прилагането на мерки за енергийна ефективност. Безспорно, намаляването на загубите от енергия е от приоритетно значение и със значителни ползи.

Неприлагането на мерки за енергийна ефективност през последните години, амортизацията на малкото приложени такива и слабият контрол, водят до нарастващи и ненужно големи разходи за потребление на горива и електрическа енергия. Предвид това, е наложително да се прилагат енергоефективни мерки не само за намаляване на разходите, но и за повишаването на жизненото равнище и комфорта на потребителите на енергия.

И не на последно място енергоефективните мерки водят и до положителен екологичен ефект, свързан с намаляване на парникови газове в атмосферния въздух.

Политиката на община Хасково по отношение на ЕЕ се базира на Общинския план за развитие на Община Хасково 2014-2020 г. и на настоящата Програма по енергийна ефективност.

Община Хасково има следните цели :

- намаляване на разходите за горива и енергия;
- намаляване бюджетните разходи за енергия;
- намаляване на замърсяването на околната среда - намаляване на вредните емисии в атмосферата;
- подобряване на качеството на енергийните услуги;
- изграждане на нова или реновиране на съществуваща инфраструктура, енергоспестяващо улично осветление и изграждане/монтаж на нови инсталации за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

Подцели:

- Основен ремонт и въвеждане на енергоспестяващи мерки на обществени сгради:
 - извършване обследване за енергийна ефективност на обществени общински сгради в експлоатация, с обща разгъната площ над 250 кв.м;
 - изолация на външни стени;
 - изолация на под;
 - изолация на покрив;
 - подмяна на дограма;
 - енергоспестяващи мерки по котелни инсталации;
 - енергоспестяващи мерки по прибори за измерване, контрол и управление;
 - енергоспестяващи мерки по сградни инсталации.
- Намаляване разходите за енергия в сгради и системи, финансирани от общински бюджет, чрез:
 - реконструкция на съществуващи отоплителни инсталации и изграждане на нови такива;
 - внедряване на енергоспестяващи технологии и мерки в системите за вътрешно осветление на сгради, улично и парково осветление.
- Повишаване нивото на:
 - познание по енергиен мениджмънт на специалисти от общинската администрация;
 - информираност, култура и знания в областта на енергийната ефективност на ръководния персонал на общинските обекти;

- експертния потенциал на специалисти в общинската администрация за разработване и реализиране на проекти по енергийна ефективност;
- професионална квалификация на експлоатиращия персонал.

ОБХВАТ

При разработването на Програмата за енергийна ефективност е приложен методът на приоритетните целеви групи, като се разглеждат нуждите на групи крайни потребители със сравним модел на потребление на енергията.

Изборът на целеви групи се извършва след преценка на направените разходи за енергия в натурално и стойностно изражение, потенциала за реализиране на икономии, социалната значимост, нивото на комфорт, степента на влияние на структурите на администрацията, желанието на отделните структури към общината и др.

Възможностите за реализиране на проекти за енергийна ефективност в Община Хасково се насочват в три сектора:

1-ви сектор „Сграден фонд“ с целеви групи - детски градини, училища и административни сгради;

2-ри сектор „Услуги“ с целеви групи „Осветление в административните сгради“ и „Улично осветление“;

3-ти сектор „Възобновяеми източници на енергия“.

В сектор „Сграден фонд“ най- ефективните енергоспестяващи мерки са:

- подмяна на съществуващата дървена и стоманена дограма с нова PVC и алуминиева дограма със стъклопакет с нискоемисиивно стъкло;
- топлоизолация на покриви;
- полагане на фасадна топлоизолация;
- повишаване ефективността на отоплителната инсталация и въвеждане на система за автоматично регулиране и контрол;
- смяна на горивоенергийна база чрез оползотворяване на енергия от възобновяеми източници (напр. за сградите с непрекъсната употреба, като детски градини, болници, социални домове и др.) е подходящо монтирането на термосоларни инсталации за топла вода (слънчеви колектори).

В сектор „Услуги“ най-ефективните енергоспестяващи мерки са свързани с подобряване на енергийните характеристики на енергийните системи чрез:

- повишаване на енергийната ефективност на уличното осветлението чрез внедряване на допълнителни мерки;
- оптимален режим за включване и изключване на уличното осветление;
- система за мониторинг на уличното осветление;
- въвеждане на енергоефективни уреди;
- подмяна на осветителните тела с енергоспестяващи в общинските сгради;
- оптимизиране броя на осветителните тела.

В сектор „Възобновяеми източници на енергия“ могат да се приложат мерки за енергийна ефективност, както в общинския сектор, така и по инициатива на частни ползватели и инвеститори.

Резултатът от поставените цели е намаляване използването на горива, замърсяващи околната среда и удовлетворяване на растящите изисквания на населението по отношение на опазването на околната среда и подобряване на качеството на живот. Общината трябва да предприеме действия за повишаване информираността на живеещите за възможностите за оползотворяването на енергия от възобновяеми източници.

През последните години нараства интересът към слънчевите колектори и системи за затопляне на вода, тъй като за климатичната зона, в която попада територията на Община Хасково, слънчевите системи могат да доставят от 50 до 75 % от потребностите от топла вода.

8. ФИНАНСИРАНЕ, ИЗБОР НА ПРОГРАМИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Общинските администрации разполагат с малки възможности за собствени финансови средства, които да инвестират в проекти за повишаване на енергийната ефективност. Основната възможност е Общината да реализира подобни проекти с външно финансиране. Реализирането им не само облекчава общинския бюджет, но и води до повишаване на благосъстоянието на населението. Инвестирането в енергийна ефективност не е самоцел, а средство за намаляване на разходите, подобряване на конкурентоспособността, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда, както и създаване на допълнителна заетост. Възможностите за осигуряване на финансиране на проекти за повишаване на енергийната ефективност са следните:

Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.“

Оперативна програма „Региони в растеж 2014-2020 г.“ е продължение на програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г. Специфичните цели на програмата са повишаване на качеството на живот, социално включване, и подобряване на екологичната среда, чрез благоустрояване на физическата среда в градовете, подобряване на икономическата активност в градовете, чрез възстановяване на зони с потенциал за икономическо развитие, развитие на връзките „град-район“ и подобряване на достъпа до културни ценности, логистичните центрове, местата за рекреация и туризъм, производствените и бизнес зоните в районите. Чрез изпълнението на оперативната програма се цели и балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.

Приоритетните оси на ОП „Региони в растеж“ са:

- Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие;
- Приоритетна ос 2: Регионална и образователна инфраструктура;
- Приоритетна ос 3: Регионална и здравна инфраструктура;
- Приоритетна ос 4: Регионална и социална инфраструктура;
- Приоритетна ос 5: Регионален туризъм;
- Приоритетна ос 6: Регионална пътна инфраструктура;
- Приоритетна ос 7: Превенция на риска.

По линия на тази Оперативна програма през втория програмен период са реализирани енергоспестяващи мерки в следните сгради – собственост на Община Хасково: ОУ „Иван Рилски“; ОУ „Шандор Петьофи“; ОДЗ № 15 „Слънце“ – сграда „детска градина“; ОДЗ № 15 „Слънце“ – сграда „детска ясла“; ОДЗ № 19 „Щурче“; ОДЗ № 19 „Щурче“ – сграда „Усмивка“; ОДЗ № 10 „Елхица“; ОДЗ № 10 „Елхица“ – сграда „Радост“; ОДЗ № 19 „Весели очички“ – сграда „детска градина“; ОДЗ № 19 „Весели очички“ – сграда „детска ясла“; ПГДС „Цар Иван Асен II“ - общежитие; ПГДС „Цар Иван Асен II“ - работилница СУ „Васил Левски“, ЕГ „Проф. д-р Асен Златаров“.

През 2019 г. се предвижда да бъдат реализирани мерки за повишаване на енергийната ефективност в следните сгради със смесен режим на собственост – сграда на Областна администрация на Област с административен център гр. Хасково и Административна сграда на ул. „Ивайло“ № 1, гр. Хасково.

Оперативна програма “Околна среда 2014 – 2020 г.”

Оперативната програма е предназначена за подпомагане развитието на по-конкурентоспособна нисковъглеродна икономика с ефикасно и устойчиво ползване на ресурсите, опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие.

Приоритетните оси на ОП „Околна среда“ са:

Приоритетна ос 1: Води;

Приоритетна ос 2: Отпадъци;

Приоритетна ос 3: Натура 2000 и биоразнообразие;

Приоритетна ос 4: Подкрепа за интегриране на политика за околна среда и политика по изменение на климата при прилагане на ЕСИФ.

➤ Примерни допустими дейности:

- разработване на нови и/или актуализация на съществуващи нормативни/ стратегически/ програмни документи (вкл. планове и програми) и на съответните допълващи документи (ръководства, методически указания, проучвания и др.);
- изпълнение на проучвания и оценки за изпълнение на препоръките на ЕК и попълване на пропуските в първите ПУРБ във връзка с разработване на вторите Планове за периода 2015-2021 г.
- проучване и оценка на въздействието на човешката дейност върху качеството на повърхностните и подземните води, с цел планирането на контролен мониторинг на тези води.
- изготвяне на система за определяне на такса битови отпадъци отпадъците, на базата на количеството генерирани отпадъци, а не на база данъчна оценка на имотите;

-разработване на нови и/или актуализация на съществуващи стратегически документи за управление на отпадъците (национални стратегии, планове за управление на различни потоци битови отпадъци, други допълващи документи (ръководства, методически указания, проучвания и др.);

- дейности, свързани с провеждане на информационни кампании и осигуряване на публичност и информираност на обществеността във връзка с управлението на отпадъците.

- подготовка и провеждане на семинари и срещи за повишаване на информираността на населението и заинтересовани страни относно актуални теми за опазване на биологичното разнообразие и НАТУРА 2000,

вкл. изготвяне на информационни материали (справочници, брошури, карти и др.) за тази цел.

Националната програма за енергийна ефективност на многофамилните жилищни сгради

Програмата е насочена към обновяване на многофамилни жилищни сгради, като с нея се цели чрез изпълнение на мерки за енергийна ефективност да се осигурят по-добри условия на живот за гражданите в многофамилни жилищни сгради, топлинен комфорт и по-високо качество на жизнената среда.

Изпълнението на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради допринася за:

- по-високо ниво на енергийната ефективност на многофамилните жилищни сгради и намаляване на разходите за енергия;
- подобряване на експлоатационните характеристики за удължаване на жизнения цикъл на сградите;
- осигуряване на условия на жизнена среда в съответствие с критериите за устойчиво развитие.

В рамките на Националната програма се предоставя финансова и организационна помощ за повишаване на енергийната ефективност в многофамилни жилищни сгради. По линия на тази програма в гр. Хасково са санирани и предстои да бъдат санирани общо 106 жилищни блока.

Международни програми и инициативи

Норвежки финансов механизъм

Норвегия подкрепя за последните 9 години проекти в България основно чрез два финансови механизма – Механизма на европейско икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм, които представляват приноса на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия за намаляване на икономическите и социалните различия и засилване на двустранните взаимоотношения с шестнайсетте европейски страни от Централна и Източна Европа и Балтийските страни от Централна и Източна Европа и Балтийските страни. Финансирането отива в сектори, където Норвегия има специфична експертиза. Една от основните програми в рамките на Норвежкия финансов механизъм това е голямата иновация в „Зелената индустрия”, която има специфичен фокус за устойчивото развитие чрез създаване на иновативни продукти, иновативни технологии и услуги, т.н. „Зелена икономика”. В края на 2016 г. правителството подписа меморандума за разбирателство за периода 2014-2021 г. със страните

от Европейското икономическо пространство (ЕИП) -Норвегия, Исландия и Лихтенщайн, а през март 2017 г., в рамките на отделните министерства, започна разработването на програмите по приоритетните области.

Общата цел на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 е да допринесе за намаляване на икономическите и социални различия в Европейското икономическо пространство и да укрепи двустранните отношения между Норвегия и РБ посредством финансова помощ по приоритетните сектори.

Финансовата помощ се предоставя в следните приоритетни сектори:

- (a) Иновации, научни изследвания, образование и конкурентоспособност;
- (b) Социално включване, младежка заетост и намаляване на бедността;
- (c) Околна среда, енергетика, изменение на климата и нисковъглеродна икономика;
- (d) Култура, гражданско общество, добро управление, основни права и свободи; и
- (e) Правосъдие и вътрешни работи.

В съответствие с чл. 2.1 от Споразумението общият размер на финансовия принос възлиза на € 1,253.7 мил., които ще бъдат отпускани на годишни траншове от € 179,1 мил. за периода от 1 май 2014 г. до 30 април 2021 г., включително.

Програмите, залегнали в меморандума и предоставящи възможности за общински проекти, са:

- Програма „Опазване на околната среда и изменения на климата“;
- Програма „Енергия от ВЕИ, енергийна ефективност и енергийна сигурност“;
- Програма „Местно развитие, намаляване на бедността и социално приобщаване“;
- Програма „Културно предприемачество, културно наследство и културен обмен“.

През 2019 г. се предвижда да бъде подадено проектно предложение за финансиране на проект за въвеждане на енергоспестяващи мерки в сградата на ПГЛП „Райна Княгиня“.

Инициатива „ЕКО-инновации”

Инициативата подкрепя еко-новаторски проекти в различни сектори, които целят да предотвратят или намалят (негативното) влияние върху природата

и които допринасят за оптималната употреба на ресурсите: разработване на продукти, техники, услуги и процеси, които намаляват емисиите на CO₂, ефективно използване на ресурсите, насърчаване на рециклирането и др.

Приоритетните области на програмата включват: рециклиране на материалите, сгради, производството на храни и напитки сектор, както и екологични бизнес. Въпреки, че ще се дава приоритет на МСП и частни фирми като бенефициенти, поканата за набиране на предложения по програмата е отворена за всяко юридическо лице от една от следните страни: 27 страни членове на ЕС, Норвегия, Исландия и Лихтенщайн, Албания, Хърватия, Бившата Югославска Република Македония, Израел, Черна гора, Сърбия и Турция, други страни – не членки на ЕС при условия, че има влязло в сила споразумение.

http://ec.europa.eu/environment/eco-innovation/what_en.htm

Програма „Интелигентна енергия – Европа“

Програмата е основен инструмент за подпомагане премахването на нетехнологични бариери и за принос към сигурността, устойчивостта и конкурентоспособността на европейската енергийна система. Програмата подкрепя проекти, които популяризират и разпространяват знания, практики и информация относно спестяването на енергия, променят политиките и нагласите на хората, както и такива, които подпомагат пазара на енергоспестяващи продукти в различни области- транспорт, строителство, възобновяеми източници, биогорива и др.

Със средства от програмата могат да се финансират до 75% от общите допустими разходи по проекта. Изключение от това правило прави само новата инициатива, насочена към разработване и прилагане на национални схеми за квалификация на кадри в областта на енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници в строителния сектор. Финансирането за нейния първи етап е до 90% от общите допустими разходи.

Допустими кандидати са обединения от минимум три публични или частни организации от страните членки на ЕС, както и членки на ЕФТА (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн), страни кандидатки или страни от Западните Балкани. Мерките, допустими по програмата са насочени в няколко основни направления:

Енергийна ефективност и рационално използване на ресурсите (SAVE)

Енергийноэффективни сгради, енергийни постижения в промишлеността, енергийно- ефективни продукти;

Нови и възобновяеми енергийни източници (ALTENER) – Електроенергия от възобновяеми енергийни източници, отопление и охлаждане от възобновяема енергия; домашни и други приложения от малък мащаб на възобновяемата енергия; биогорива;

Енергия в транспорта (STEER) – Алтернативни горива и екологично чисти превозни средства; енергийно-ефективен транспорт;

Интегрирани инициативи – Създаване на местни и регионални агенции за управление на енергията; европейска мрежа за местни действия; устойчиви енергийни; био-бизнес инициативи; инициативи за енергийни услуги; образователна инициатива за интелигентна енергия.

http://ec.europa.eu/energy/intelligent/index_en.html

Европейска финансова инициатива JASPERS (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions)

Програмата е съвместна финансова инициатива на Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие и предлага техническа помощ при решаването на комплексни задачи по подготовката на качествени значими проекти, които да се представят за кандидатстване за финансиране от Европейските фондове пред ЕК. JASPERS е инструмент за техническа помощ за подготовката на големи инфраструктурни проекти, за които се предвижда финансиране от Структурните и от Кохезионния фондове на Европейския съюз.

Техническата подкрепа от страна на инициативата е безвъзмездна и се изразява в предоставяне на консултации, съгласуване, изграждане и доусъвършенстване структурата на проекта, преодоляване на трудности, отстраняване на пропуски и идентифициране на нерешени проблеми.

Предпочитат се големи проекти в областта на опазването на околната среда на стойност над 25 млн. евро.

Европейската инициатива JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City

Areas).

JESSICA е съвместна инициатива на ЕК, Европейската инвестиционна банка и Съвета на Европейската банка за развитие, която подкрепя публично-частни проекти за градско развитие, чрез предоставяне на заеми, банкови гаранции и дялово участие. На 27 май 2009 г. беше подписан Меморандум за разбирателство между правителството на Р България и Европейската инвестиционна банка за изпълнение на инициативата JESSICA в България. В качеството си на Холдингов фонд, ЕИБ ще

подпомага българските общини в процеса на интегрирано градско планиране и идентифициране на проектни идеи и ще създаде Фондове за градско развитие, които да започнат реалното финансиране на проекти.

Избираемите проекти по JESSICA трябва да бъдат насочени към подобряване на градската среда, като задължително включват компонент, който ще осигури печалба и възможност вложеният финансов ресурс да бъде върнат обратно във Фонда за градско развитие, в средносрочен план. Такъв тип компоненти могат да включват: бизнес центрове, бизнес паркове, културни институции, спортна инфраструктура, търговски зони, мерки за енергийна ефективност и др. Чрез този революционен механизъм, вложеният от Европейския фонд за регионално развитие (EFRD) финансов ресурс, ще продължи да бъде използван за финансиране на проекти за градско развитие в България дори след края на програмния период.

В България JESSICA се осъществява чрез ОП „Регионално развитие”, в рамките на Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”.

❖ Кредитни линии

Кредитната линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници за България

(КЛЕЕВЕИ)

Кредитна линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници е разработена от Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) в сътрудничество с Българското правителство и Европейския съюз. Програмата предоставя кредитни линии на участващите български банки, които от своя страна предоставят заеми на частни дружества за проекти за енергийна ефективност в промишлеността и проекти за възобновяеми енергийни източници. Български банки, участващи в КЛЕЕВЕИ: Българска Пощенска Банка, Банка ДСК, Уникредит Булбанк, Юнионбанк, Обединена Българска Банка, Банка Пиреус, Райфайзенбанк.

Кредитна линия за енергийна ефективност в жилищни сгради (REECL)

Кредитна линия за енергийна ефективност в жилищни сгради (REECL) е създадена през 2005 г. с безвъзмездни средства от МФК и кредитен ресурс от ЕБВР с оглед

осъществяване на енергоефективни мерки в жилищни сгради с бенефициенти физически лица и домакинства.

Програмата REECL, която представлява кредитен механизъм в размер на 50 милиона евро за финансиране на енергийната ефективност в жилищния сектор. Тези средства се предоставят на утвърдени български търговски банки за отпускане на потребителски кредити за енергоспестяващи мерки в българските домове. Те включват:

енергоефективни прозорци; изолация на стени, подове и покриви; ефективни печки и котли на биомаса; слънчеви нагреватели за вода; ефективни газови котли и термопомпени климатични системи.

Кредитна линия на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) за енергийна ефективност в България

Кредитна линия на Европейската инвестиционна банка се финансира чрез безвъзмездни средства от Международен фонд „Козлодуй“ (МФК) и кредитен ресурс от ЕИБ, чрез подписан през м. декември 2006 г. меморандум между Р. България, ЕИБ и ЕБВР – в качеството и на администратор на МФК. Кредитната линия е насочена към финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници за публичния и частния сектор. Кредитната линия осигурява не само финансов ресурс (кредити, комбинирани с безвъзмездна помощ), но и техническа помощ при планиране и осъществяване на проекта.

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ в България (ФЕЕВИ) е револвиращ фонд, създаден по силата на ЗЕЕ под формата на публично-частно партньорство, като автономно юридическо лице, с цел финансиране на инвестиционни проекти за повишаване на енергийната ефективност в съответствие с приоритетите в националните дългосрочни и краткосрочни програми по енергийна ефективност, приети от Министерския съвет.

Основния капитал на ФЕЕ се формира от средства предоставени от Глобалния екологичен фонд на ООН, Правителството на Р България, средства от двустранни (правителствени) дарения и средства от други дарители, частни предприятия. ФЕЕ изпълнява функциите на финансираща институция за предоставяне на кредити и гаранции по кредити, както и на център за консултации. ФЕЕ оказва съдействие на българските фирми, общини и частни лица в изготвянето на инвестиционни проекти за енергийна ефективност. Фондът предоставя финансиране, съфинансиране или гарантиране пред други финансови институции.

Основен принцип в управлението на ФЕЕ е публично-частното партньорство. Фондът следва ред и правила, разработени с техническата

помощ, предоставена от Световната банка и одобрени от Българското правителство.

www.bgeef.com

Национален доверителен ЕкоФонд (НДЕФ)

Фондът е създаден през м. октомври 1995 г. по силата на суапово споразумение “Дълг срещу околна среда” между Правителството на Конфедерация Швейцария и Правителството на Република България. Съгласно чл. 66, ал.1 на Закона за опазване на околната среда, целта на Фонда е управление на средства, предоставени по силата на суапови сделки за замяна на “Дълг срещу околна среда” и “Дълг срещу природа”, от международна търговия с предписани емисионни единици (ПЕЕ) за парникови газове, от продажба на квоти за емисии на парникови газове за авиационни дейности както и на средства, предоставени на база на други видове споразумения с международни, чуждестранни или български източници на финансиране, предназначени за опазване на околната среда в Република България. Фондът допринася за изпълнение на политиката на Българското правителство и поетите от страната международни ангажименти в областта на опазване на околната среда. Националният доверителен ЕкоФонд е независима институция, която се ползва с подкрепата на българското правителство.

Националният доверителен ЕкоФонд финансира проекти в четири приоритетни области:

- ликвидиране на замърсявания, настъпили в миналото;
- намаляване замърсяването на въздуха;
- опазване чистотата на водите;
- опазване на биологичното разнообразие.

През 2019 г. по линия на НДЕФ ще се реализира проект по енергийна ефективност в ДГ № 3 „Зорница“ – сграда „Незабравка“.

www.ecofund-bg.org

Форми на публично-частно партньорство

Договори “до ключ” (пълнен инженеринг). При този вид взаимоотношения, публичният сектор предоставя правата и задълженията на частния сектор да проектира, изгради и експлоатира съоръжение за определен период. Предмет на договора може да са инсталации за производство на енергия, системи за ефективно използване на енергията в общественния сектор, системи за контрол и мониторинг разхода на енергия и горива и други.

Финансирането на изпълнението на проекта може да се извърши изцяло от страна на публичния сектор, като частният сектор заплаща “такса” за експлоатирането, или да бъде осигурено от страна на частния сектор, като изплащането на направената инвестиция е за сметка на събирането на “такси” или други вземания.

ЕСКО договори (договори с гарантиран резултат)

ЕСКО моделът е въведен в българското законодателство с първия ЗЕЕ от 2004 г. ЕСКО компаниите се специализират в предлагането на пазара на енергоспестяващи мерки. Основната им дейност е свързана с изпълнението на пълен инженеринг за въвеждане на енергоспестяващи мерки при крайни клиенти на енергия, каквито са и общините. Този тип компании влагат собствени средства за покриване на всички разходи за реализиране на даден проект и получават своето възнаграждение от достигнатата икономия в периода, определен като срок на откупуване на първоначално направената инвестиция. За клиента остава задължението да осигури средства за годишни енергийни разходи, равни на правените от него през съответната базисна година.

Договори за енергийно ефективни услуги

Съгласно чл. 65 от ЗЕЕ, енергийно ефективните услуги имат за цел комбинирание на доставката на енергия с енергоефективна технология и/или с действие, което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/или спестяване на първични енергийни ресурси.

Енергийно ефективните услуги се извършват въз основа на писмени договори, сключени между задължените лица – търговци с енергия и крайни клиенти на енергия (каквито са и общините) и включват изпълнението на една или повече дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, определени в Наредба № Е-РД-04-3 от 04.05.2016 г. на министъра на енергетиката за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им.

Възмездно прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания

Съгласно чл. 21, ал. 1 от ЗЕЕ, при изпълнение на индивидуалните цели за енергийни спестявания задължените лица по [чл. 14, ал. 4](#) могат да:

1. предлагат енергийно ефективни услуги на конкурентни цени чрез доставчик на енергийно ефективни услуги, и/или

2. правят вноски във Фонд "Енергийна ефективност и възобновяеми източници" или в други финансови посредници за финансиране на дейности и мерки за енергийна ефективност в размер на инвестициите, необходими за изпълнение на мерки за постигане на индивидуалните им цели, определени съгласно методика, приета от Агенция за устойчиво енергийно развитие /АУЕР/, и/или

3. **склучват споразумения с доставчици на енергийноэффективни услуги или други задължени или незадължени лица за прехвърляне на енергийни спестявания чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания.**

По отменения ЗЕЕ общините, в качеството си на собственици на сгради с РЗП над 250 кв.м., бяха задължени лица и изпълниха, и продължават да изпълняват редица енергоспестяващи мерки по сгради – общинска собственост.

Понастоящем, по силата на горепосочената разпоредба от сега действащия ЗЕЕ, общините имат възможност да прехвърлят **възмездно** генерираните в резултат на изпълнени от тях мерки за повишаване на енергийната ефективност в сгради остатъци от спестена енергия в полза на задължените лица – търговци с енергия, чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания.

Собствени средства от общинския бюджет

Възможностите за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност в рамките на общинския бюджет се ограничават до отпускане на средства за подобряване на енергийните характеристики на образователната и социалната инфраструктура и уличното осветление. При реализирането на мащабни инвестиции и финансирането на цялостни решения ролята на общинския бюджет е само допълваща спрямо общия размер на необходимия финансов ресурс.

8.2 ДЕЙСТВАЩИ ПРОЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

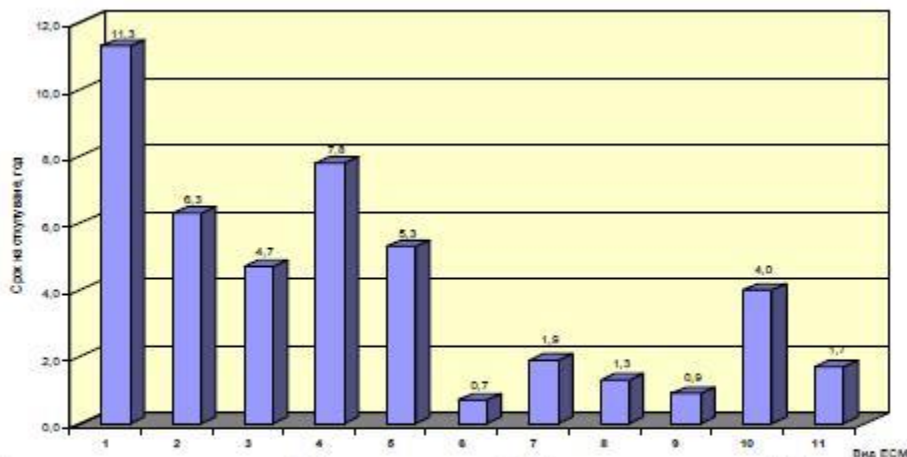
→ Общински план за развитие на община Хасково за периода 2014 – 2020 г.

9. МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

Мерките за повишаване на енергийната ефективност на територията на община Хасково включват основно сгради, общинска собственост, като с приоритет са училищата. Препоръчва се всички сгради на територията на общината, които нямат енергийни обследвания, да им бъдат обследвани,

след което, според получените резултати да бъде преценено по кои програми може да се участва за финансиране.

Средните периоди на откупуване за най-често препоръчвани енергоспестяващи мерки са представени на следващата диаграма.

1- Изолация на външни стени; 2- Изолация на под; 3- Изолация на покрив; 4- Подмяна на дограма; 5- ЕСМ по осветление; 6- ЕСМ по абонатни станции; 7- ЕСМ по котелни стопанства; 8- ЕСМ по прибори за измерване, контрол и управление; 9- Настройки (вкл. „температура с понижение”); 10- ЕСМ по сградни инсталации; 11- Други (въвеждане на система за енергиен мениджмънт и т.н.)

За обектите, които имат енергийни обследвания е необходимо да се прецизират и тези, които са със срок на откупуване до 5 години – да се направят постъпки за финансиране от Оперативните програми на Европейския съюз, като се вземат предвид предимствата на ФЕЕВИ като възможност за мостово финансиране.

Мерките, които трябва да предприеме Общината са:

№	МЯРКА
1	Създаване на система за наблюдение и контрол на енергийното потребление в общинския сграден фонд
2	Създаване на Общинска информационна система за енергийна ефективност
3	Създаване на Общински информационен център за ЕЕ
4	Въвеждане на алтернативни системи за отопление
5	Извършване на енергийни обследвания на общинския сграден фонд
6	Енергийно обследване на системата за улично осветление на

	територията на общината
7	Подмяна и периодична поддръжка на системата за улично осветление
8	Въвеждане на морални и материални стимули за повишаване на ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси
9	Осъществяване на мерки за енергийна ефективност чрез реализиране на проекти по различни финансови схеми, фондове и програми
10	Провеждане на периодични обучения на общинските служители, заети в областта на енергийната ефективност
11	Проучване и определяне потенциала на общината за използване на ВЕИ в сгради
12	Изграждане на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници в общински сгради
13	Модернизация и ефективна употреба на енергийни системи в сгради, общинска Собственост

10. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Етапите на изпълнение на програмата за енергийната ефективност следва да бъдат съобразени със специфичния характер и сложността на всеки конкретен обект, както и спецификата и вида на избраните мерки, дейности и проекти. Етапите на изпълнение на програмата са:

- Инвестиционно намерение

Включва извършването на определени проучвания, с които се цели да се установи дали е целесъобразно осъществяването на инвестиционното намерение, начините и мащаба на изпълнението му, както и обследване на енергийна ефективност; С оглед осъществяване на качествено енергийно планиране, общината се нуждае от създаване и поддържане

на база данни за енергийната консумация и състояние на обектите, общинска собственост, с която до момента не разполага. Въз основа на събираните и актуализираните данни и информация, е възможно да се правят анализи и оценки. Тази база данни ще даде информация за състоянието на сградния фонд в общината, както и техническа информация за изходното състояние на енергийния сектор преди да започне изпълнението на Програмата за енергийна ефективност.

- Предварително проучване

Осъществява се предварително проучване за състоянието на обектите, в които е предвидено да бъдат реализирани мерки и дейности за намаляване на енергийното потребление на база на енергийно обследване; Трябва да се установи текущото състояние на дадена сграда енергопотреблението и, както и да се посочат целесъобразни енергоспестяващи мерки.

- **Инвестиционен проект**

Разработва се в зависимост от спецификата и обема на предвидените дейности; За всеки инвестиционен проект се прави оценка като се използват различни методи и показатели, дялящи се на статични и динамични.

- **Подготовка и изпълнение на строителството**

Включва подготовка на всички необходими документи и извършване на съответните строително – монтажни работи на съответния обект; След идентифицирането на необходимите мерки, които следва да бъдат извършени, за да се повиши

енергийна ефективност на даден обект, следва и етапа на строително-монтажните дейности на заложените цели. На този етап се подготвят необходимите документи и се извършва строителството.

- **Мониторинг**

Той установява намалението на енергийното потребление след реализацията на дейностите и мерките по енергийна ефективност се извършва ежемесечно отчитане и записване на параметрите от измервателните уреди, инструктаж на техническия персонал по поддръжка на инсталациите и др.; Ефективният мониторинг изисква изграждането на автоматизирана система за събиране и обобщаване на

данни , което може да се осъществява чрез приложение на съвременните информационни и комуникационни технологии. По този начин може да се направят изводи по всяко време и за всеки обект дали средствата за снабдяване с енергия се изразходват целесъобразно и дали се спазват нормативните изисквания за поддържане на микроклимата в съответната сграда.

11. ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Максимално точното предвиждане за очакваните ефекти от изпълнението на дейностите, мерките и проектите ще даде възможност за цялостна технико–икономическа оценка на програмата за енергийна ефективност на Община Хасково.

Най-важните резултати, които ще се постигнат с реализирането на програмата, са следните:

- икономия на топлинна енергия;
- икономия на електрическа енергия;
- икономия на горива;
- намалени емисии парникови газове;
- икономия на финансови средства.

За някои от мерките е възможно да се получи сравнително дълъг срок на откупуване, но в тези случаи трябва да се има предвид тяхната екологичната значимост. Освен това, е важно да се подчертае, че ефектът от реализирането на дейностите и мерките се изчислява на база на действащите в момента цени на топлинната и електрическата енергия и на горивата. Тези цени ще продължават да се повишават, вследствие на непрекъснато растящите цени на горивата на международните пазари, поради което срокът на откупуване ще бъде по-малък, в сравнение с направените изчисления. Допълнителна предпоставка за намаляване на срока на възвръщаемост на инвестициите е и бъдещата възможност за търговия на спестени емисии на парникови газове.

Освен горните практически резултати, изпълнението на програмата за енергийна ефективност ще доведе до:

- опазване на околната среда;
- забавяне на процеса на изчерпване на природните енергийни ресурси;
- подобряване на условията и стандарта на живот на хората;
- диверсифициране на енергийните доставки и намаляване на зависимостта на крайните клиенти от цените на горива и енергии;
- създаване на нови пазарни възможности за търговци (производители, фирми за услуги и т.н.) и разкриване на нови работни места;
- създаване на конкуренция между основните енергийни доставчици и по-голяма сигурност на доставките;
- подпомагане постигането на устойчиво развитие.

12. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ

Процесът на наблюдение изпълнението на програмата за енергийна ефективност се осъществява от АУЕР. Съгласно ЗЕЕ, областните и общински администрации имат задължението ежегодно да изпращат попълнени отчети за напредъка по изпълнението на програмата по енергийна ефективност до АУЕР.

Наблюдението и изпълнението на общинските програми по енергийна ефективност ще се извършва от съответните специализирани структури сформирани по силата на Закона за енергийната ефективност. За общините тази структура е общинския съвет по енергийна ефективност, а за областта като цяло Областния съвет по енергийна ефективност. Експертната функция на първия определя неговата активна роля както в самото изготвяне на общинските програми, така и за тяхното изпълнение и наблюдение на изпълнението. Областният съвет по енергийна ефективност със своя консултативен характер ще акцентира върху оценяването на конкретното изпълнение и даването на препоръки и насоки за работа.

С цел улесняване на процеса на наблюдение и оценка до двата вида специализирани звена ще трябва да достига следната информация:

Оптимизиране на обема и повишаване достоверността на набираната статистическа информация - активна роля в този процес ще играят всички обществени и частни организации планивали и реализирали мерки по енергийна ефективност в община Хасково. Периодично същите ще представят наличната информация на определените за това експерти в административните структури (областна и общински), както и резултатите от изпълнението и ефектите от програмите по ЕЕ в общината. Този вид информация ще бъде предоставяна на съвета по енергийна ефективност след изготвянето на отчети за изпълнението на съответните програми. Тя ще бъде водеща при определянето на бъдещата политика по енергийна ефективност в община Хасково.

Оптималното осъществяване на дейностите по наблюдение и оценка на изпълнените или нереализирани цели от настоящата програма, ще позволи до голяма степен да се води успешна общинска политика по енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници. Процесът по наблюдение и контрол изисква формулирането на ясни, точни, конкретни, измерими и лесни за отчитане показатели за успешна реализация на Програмата, които да бъдат одобрени от общинската администрация. Примери за такива показатели са посочените по-долу:

- Постигане на формулираните качествени и количествени цели и задачи на програмата;
- Създаване на условия за повторяемост и мултиплициране на резултатите от осъществени добри практики от реализираната програма;

- Въздействие на изпълнената програма върху други области, свързани с планирането и развитието на Общината;
- Ефикасност и ефективност на управлението на програмата.

13. ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

В съответствие с чл. 12, ал. 7 от ЗЕЕ изпълнителният директор на АУЕР утвърждава образец на отчет за изпълнението на дейностите и мерките от програмите по енергийна ефективност. Изготвените отчети се представят на хартиен и магнитен носител в АУЕР не по-късно от 1 март и се публикуват на интернет страниците на съответните държавни и местни органи.

14. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Високата енергийна наситеност на единица произведена продукция в България, лошата топлоизолация на битовите и обществени сгради и липсата на традиции в усвояването на възобновяемите енергийни източници, са предпоставките, които налагат високите темпове на развитие в тази сфера. Реализирането на националната политика по енергийна ефективност, транспонирана в Закона за енергийната ефективност, е приоритет, който ще окаже положително въздействие върху редица аспекти на социално – икономическото развитие и опазването на околната среда в страната - в частност община Хасково.

Въвеждането на енергийно ефективни технологии за производство ще повиши конкурентоспособността на българската икономика, използването на възобновяеми енергийни източници в битовата и обществена сфера както и подобряването на топлинната изолация на сградите и оптимизирането на отоплителните системи - ще занижи енергийните разходи и ще намали натиска върху местния енергиен пазар. Същевременно ефектите върху околната среда ще бъдат значителни по отношение на нивото на парниковите газове, замърсяването на атмосферата с оксиди и опазването на почвите и водите.

Цялата тази съвкупност от взаимозависими фактори и елементи на антропосферата са определящи за жизнения стандарт на населението. Тяхното разумно и научно обосновано управление е гаранцията за устойчиво бъдещо развитие.

Изготвянето на общинските програми по енергийна ефективност е задължителна част от държавната политика в тази област и налага участието на съответните регионални и местни структури. Разработването на

програми и изпълнението на предвидените в тях проекти е част от регионалната политика за устойчиво развитие. С общинските програми за енергийна ефективност се цели да се повиши ефективността на използване на енергийните ресурси: да се намалят енергопотреблението и вредните емисии в атмосферата; да се осигури здравословната среда чрез подобряване на микроклимата; да се създадат предпоставки за финансиране на мероприятията за енергийна ефективност; енергийната ефективност да стане една от приоритетните общински дейности.

Програмата за енергийна ефективност на **Община Хасково** за периода 2019 – 2024 г. е стратегически документ с отворен характер. Той може да бъде усъвършенстван, допълван, променян и изменян на база промени в нормативните документи на национално ниво, както и установените резултати, нуждите и финансовата възможност на Общината.

Приета с Решение № 911 по Протокол № 46 от заседание на Общински съвет гр. Хасково, проведено на 31.05.2019 г.